

„a lőretojt” helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS LAP

”

este már sötét van

holddal világítanak

az angyalok

az ember hazaangyalog

”

2021. november • IV. évfolyam, 12. (42.) szám

• megjelenik négyhetente

2, 15

COVID-vigasság

5

Ferencz S. Apor
perfekcionizmusa

7

Máthé Samu,
Bölon naiv költője

13

Puskás Attila
börtönversei

A Brassói Lapok, Háromszék,
Krónika, Nyugati Jelen,
Székely Hírmondó
és Székelyhon melléklete

Lapszámunkat Ferencz S. Apor képzőművész alkotásaival illusztráljuk

683 (2016)

örökvers

Ferencz-Nagy Zoltán

Csendben gongás

Lassan nem számolok, csak érzem,
ahogy a november betér
halottak napjának hetén,
s hangyás borostyán fagy a mézre,

s mind megkopaszodnak a fák,
s hiába mondják, jaj, be sokszor,
elnyúlhatetlen, cifra bockor
az elmúlás, és hasba vág,

ha mécs gyúlik a rög helyén,
és köd szítál a fény helyett,
s a légharang meg ott henyél

a mohás kőkereszt felett
a moll akkordok tengelyén,
s csak csendben gong, nehogy feledj.

látószög

AZ ÉLET OLYAN, MINT EGY JÓ BECSÚSZÓ SZERELÉS

Sántha Attila

Nem kell lebecsülni egy mesterség hatását életünkre, ha jól eltaláljuk, legbelsőbb lényünket fejezi ki. Rejtő Jenőnek vannak olyan alakjai, akik mindent szakmájukon keresztül látnak, például Mr. Bradford, *A szőke ciklon* úriszabója így summázza létfilozófiáját: „Az élet olyan, mint egy nyári ruha mellénye: rövid és céltalan.” *A tizenégy karátos autó* kivénhedt orszlánja, Wendriner úr szerint „nincs szebb, mint öreg artistának lenni. Ismerem Olmützben egy »Halálkerék« nevű Glatsch Ödönt, aki két mankóval és három seilyempincsivel bejárt a Rathaus Kellerbe, mert lezuhant a trapézról. És boldog volt,

pedig nap mint nap veszekedett vele a felesége...”

A minap elmentem a Kivénhedt Focisták Találkozójára, melyen több generáció tagjai jelentek meg, a nyolcvanévesektől a kora negyvenesekig. Mindenki elmondta, mikor és mit játszott a csapatban (nem egyébert, de nem biztos, hogy egymást felismer-nénk), és most mivel foglalkozik. Az egyik a hetvenes évek elején volt csatár, és most harangozósodik. A másik a hetvenes évek végén volt hátvéd, és éppen kapuskodik. És így tovább, van, aki tanárkodik, egy másik szabósodik, a következő egyszerűen bellérkedik (csencsel), munkáskodik vagy

nyugdíjaskodik. Merthogy egy focista mindig is focista marad, minden egyéb, amivel élete során foglalkoznia kell, csak olyan kontárkodás, amivel a pénzét szerzi meg.

Mire rám került a sor, egy kissé meg is szégyelltem, hogy bizony nekem nagyon tetszik a mesterségem. Ezért mondom, nyolcvanas évek közepe, jobbhatvéd, és jelenleg írószkodom. Szerencsére rám is pontosan olyan részvételt néztek, mint arra, aki a boltban eladószkodik. Igen, bölögattak, nehéz az élet, mire nem kényyszeríti az embert. Én pedig hálás voltam, mert a focista mindig is focista marad, bárhová vetné a sors.

vigasság

AZ ÓTÓKÖZPONTBAN

Halló, komám, te vagy-e? Hogy hogy vagyok? Nem dicsekedek, hitvány hideg van, pedig még csak november, akkora a cűg, hogy fejedet viszi le, s a füleid kettéállnak tőle, az orrodtól nem látsz, olyan köd van, hejj, s a hegyek már havasok. A csepek-kályha, mire kelsz fel, jól ki van hűlve, a fát már korán reggel fel kell vágni, s a tüzet rakni meg. Tudom, tudom, Keresztúron se sokkal jobb. S ha még ez nem volna elég, kell menjek dógozni. Nem voltam én soha dög, s nem es vóna azzal semmi baj, hogy az igát húzom minden álló nap azért a hitvány fizetését, dógozom úgy, te, hogy szakadok meg, met ami kicsi idő van a nyugdíjig, az már valahogy eltelik. Hanem ezzel a kuvikvírussal, no ezzel aztán, hallod-e, komám, mindenki megbolondult.

Egész nap egyebet se hallok, így kuvik, úgy a kuvik, s hogy krepálnak meg az emberek.

Én nem tudom, de itt a faluba a hirit még nem hallottam, ejsze csak Szemiklóson van, városi vírus kell legyen. De hogy meg van zavarodva a világ, az biztos.

Hogy mitő, ótasd-e bé magadot? Há ide figyelj!

A mocsok, rabló parlamente- rek ülnek benn Bukarestbe, s nem csinálnak semmit, csak a szemüket meregetik, s a szájukat járassák, s ülnek a jó meleg blokkokba, nem kell vágják a fát a harmatos hidegbe, mint mű, hogy a rossznyavaja álljon bele egytől egyig az egészbe.

Pandemic photo with my friend (2020)

S nem süll le a pofájukról a bőr csóré karral, izomingbe fénykepeződni, s veteszkedni,

hogy melyik a vagányabb legény, amikor a sziringát a nővér szúrja beléjük. De azt nem a karjukba szúrja, légy nyugodt affelől, meg van csinálva, színház az egész, komám, ne törődj, met ezek féltik a tyúkszaros életüket.

Hogy mondd, me nem hallak rendesen, hogy ótasd-e bé magadot?

Hallod-e, hogy jártam én es. Met én ezt az ótást nem akartam, az asszonynak es megmondtam, ha bé találja adatni, kikötözöm a csűrbe, met én vele többet együtt nem hálok, s a gyermek es ott Kolozsváron meg ne próbálja, met a lábát a kapun bejűl nem teszi.

Ki tudja, mi van benne, komám, még azt es hallottam, telefondefektor.

De nem vót, mit csináljak, a főnök addig-addig, hogy reakényszerített. Aszongya egy szép nap, ótasd bé magad, ha nem, hónap ide nekem hiába es jössz, ki vagy rúgva.

Na mondom, jól vagyunk járva, mint a juhok, hallod-e, az esztenán, a fülönköt épp ki nem szúrják, s nem pecsételik belé, hogy ótva.

A gyermek a számítógépen béprogramozott, s aztán ereszed fel Szemiklóra, s bé az ótóközpontba.

Ott az előtérbe két faintos pecánka alig várta, hogy megjőj- jek, még a nevemet es tudták fej- ből, hejj. Mondom magamnak, nálunk mégcsak jobb, mint a parlamentereknél fenn Buku-

restbe, mert azok hiába vetkeztek le majóra, debelák, csemer szurgelán cécák szúrták beléjük a sziringát.

Elkérték a buletint, valagá- szódtak cseppet, hogy van-e valami bajom, s kitöltötték a papírt, s azzal mehettem es bé egy másik szobába, s mire észbe kaptam, már a sziringa bennem vót. Jöttem vóna el, mert az asszonynak a piacról savanyúságnak valót meg kellett venni, s ha már itt vagyok Szemiklóson, a Kauflandba es bésirülök, hogy cseppet tátsam a szám, s valami jó finom mic- cset egyek meg.

De erre elem ugrik a doktor, s aszondja, hohó, üljek le, s várjak negyedórát. Mondom, métt, te, há' nem elég, hogy a sziringát belém szúrtatok, s a telefondefektáló már bizsereg a hóna- jamba, s mindjárt megcsengetni se tudok senkit, még várjak es? Há' mire, te, azt a napszentületit neki?!

De nem volt kivel beszélni, az ajtót bécsukta, a kulcsot egyet fordított, s azzal bésirült az iro- dába.

Aztán ahogy ott figyelőztem, megjelent még három vénasz- szony, azok es haza akartak menni, de nem lehetett. S végire egy cinka es jött. Na, az ejsze nem idevalósi vót, met a maszka a homlokáig fel vót húzva, s dör- zsölgette a kezeit a szesszel, hogy valami rossznyavalyát el ne kap- jon. Az idő letelt, a doktor kibút az irodából, megkérdezte, vala- mi probléma van-e. Nem szolt senki semmit.

De a cinka nem bírta megáll- ni, s elkezdte a litániát mondani, hogy ő így s úgy, milyen rosszul vót a múltkor, s micsináljon, ha megin ez lesz. Ne törődj, aszond- ja a doktor, vegyél bé egy aszpi- rint, s a dunnába bé, s reggelre el van felejtve.

Hát így csináltam én es. S látod-e, komám, még a bagaracok nem vittek el, csak az a telefon- defektor ne vóna, megcsengetni azért nem tudtalak, s kellett te a sok pénzt köccsed, de ne búsulj semmit se, legalább fel vagy vi- lágosulva.

vers

Lázár Kinga

Szárnyfeszítávoság

a város peremére építettünk kavicsokból köröket hogy aztán mikor mindketten a kijelölt helyünkre találunk megnézzük, elég hosszú-e egy madár szárnyfeszítávosága ahhoz, hogy egyszerre foghassuk a tollait mielőtt elrepül

napforduló

a nap bábokat vetít a mezőre nem tudjuk eldönteni meddig tart még a búzakalász s honnan kezdődik az ég a hóhullámok ritmusa a csontjainkat ingatja kemény vázunk marionett

aki kitalálta a nyári napokat az időt abban méri, hogy hányadik vajás kenyér/nap

nem számít hányan vagyunk, hagyjuk, hogy egyikünk egymáshoz öltse az ujjainkat így nem veszíthetjük el egymást szürkületkor el kell bújni egy helyen remegünk

A VÉRMARÓT DENEVÉREK

Az úgy volt, hallod-e, hogy jöt- tek az összeesküvés-elmélete- sek, s aszonták, hogy a vírus nem es lehet a természetből, s hogy a kínaiak engedték ki, vagy szabadult el tőlük. Na, szó- val mi ez, ha nem paranoia? Én láttam egy filmet, az ilyen labo- ratóriumokból nemhogy a ví- rust nem engedik ki, de még az embert sem. Ha egyszer bemen- tek, akkor ott öregednek meg, van egy temetőjük is, mert még akkor sem jöhetnek ki. Hiába mind kérelmezik, hogy né, ked- ves főnökség, tegnap 13.18-kor

elhunytam, kérném hamvaimat a kinti fengsuj temetőbe elhe- lyezni, hogy legalább akkor lát- hassam a rokonaimat, a válasz nem, ott rend van és fegyelem. A vírus a vuháni piacról terjedt el, mert megették a denevéreket azok a büdös kínaiak, azok már csak ilyenek, mindenféle geze- mizéket lenyelnek anélkül, hogy megmosnák a kezüket, s titok- ban még a maszkjukat is leve- szik. Ha nem a denevérekről, akkor a koalákról vagy a vérma- rótokról terjedt át az emberre, ez bizonyítva van.

Ide figyelj, barátocskám, nekem ne gyere olyan összeesküvés- el- méletesekkel, mint a CIA és FBI és Trump és Biden, ők csak azért mondják, hogy a kínai laboratóri- umból szökött ki a vírus, mert nekik ez az érdekük, hallod-e! Min- denki tudja, hogy Amerikának nem tetszik, hogy Kína megelőzi őket, s ezért találnak ki minden- félet. Pedig Kína egy nagy állam, kár, hogy kínaiak lakják, akik mindenféle vérmarótokat meg- esznek, s előtte kezét sem mosnak. Szóval kuss, kicsiapámé, mert jól szájba csaplak!

Varga Melinda

Varga Melinda

a könyv

FÉNY ÉS VÍZ (RÉSZLET A GYÉMÁNTMOZAIK CÍMŰ KÖTETBŐL)

„Anaxagorasz”, suttogta, amikor magához tért.

Kis házban találta magát. Berendezése hasonlított Terelam barlangjához, minden ott használatos tárgy itt is megtalálható, és a falak is hasonlítanak a barlang falaihoz. (...) Felállt, kiment a házból.

Egy kertbe jutott, amelynek elrendezése a lampszakoszihoz hasonlított, annyi különbséggel, hogy volt benne valami szép vadság, természetesség, amit Terelam annyira szeretett, ugyanakkor gondosan karban volt tartva, amit Anaxagorasz kedvelt olyannyira. Amott vadvirágok, itt meg háziásított virágok nyíltak. Mintha hangjuk lett volna, valamifajta csöndes ének, amely alig ér el a fülhöz, inkább a lélekben visszhangzik. Feljebb márványmedence, tele vízzel, színe a tenger vizéhez hasonlított. Felszínét szél fodrozta, víz játszott a fényvel és a fény a vízzel.

Magára nézett. Ruhája földig érő hófehér ing, hullámos haja a vállát érintette, szakállá ápolt. A víz tükrében csodálkozva látta: szemei világoskékek, akárcsak a víz, arca soványabb, termete is megváltozott, mintha izmai összeszementek volna, ám annál szívósabbak lettek, és több terhet bírnak el. Léppei könnyűek, már nem a harcosé, aki kardot és lándzsát, pajzsot hord magával. Minden áttetsző, légies, mintha nem lenne súlya, csak helye ebben a világban.

Meghaltam volna?, kérdezte magától. Meg sem lepődött, hogy a ki nem mondott kérdésre a háta mögül valaki hangosan válaszolt.

„Nem, ifjú barátom, nem haltál meg.”

Megfordult.

„Anaxagorasz”, mosolygott Etamjat. „Üdvözöllek. Úgy gondolom, itt van Terelam is.”

Nem azt a görnyedt öregembert látta, akit megtörtek az athéniai és a gondolatok, hanem egy magas férfit, kissé öszülő szakállal, világoskék szemekkel, göndör fekete hajjal.

Anaxagorasz meghajolt előtte, ami kissé zavarba hozta.

„Nem tévedsz, Etamjat, ő itt is van.”

„Hol vagyok?”

„Otthonodban és egyszerre mindenki otthonában.”

„Mit keresek itt?”

„Te akartál idejönni. Annyira erős volt benned a vágy, hogy mindössze a haomára volt szükséged, akár egy kulcsra, hogy kinyisd e világ ajtaját.”

„Tehát mindez nem káprázat.”

„Elhallgattak a virágok.”

„Az én lelkemben ugyanúgy dalolnak tovább.”

„Értem”, suttogta Etamjat.

Anaxagorasz mosolygott.

„Gondolom, akkor én is alkotom meg.”

„Bizonyos értelemben”, bólintott a mester. „Vannak törvények, amelyeket te sem hághatsz át, különben elpusztulna a világ e része.”

„De azt mondtad, ez itt mindenki otthona.”

Megbontottad a világok közötti törvényeket úgy, hogy közben nem ment tönkre a harmónia. Nem tudom, miként tehetted.”

„Anuólisz hol van?”

„Már régen más világokban tartózkodik, emberi nyelven szólva egyre feljebb emelkedett.”

„És Kroiszosz?”

„Ő ismét a ti világokban van. De nézd, jön Terelam. Barátodat itt Aszklépioszhoz vagy Aszklépioszhoz hasonmásának tartják. Az istenek itt teljesen másként je-

Miklóssi Szabó István

Sokáig csak hallgatták a víz dalát. Etamjat ismét hallani kezdte a virágok énekét. Később észrevette, valójában mindennek dallama van, a napsugaraknak, a fűnek, a fáknak is. Ugyanakkor a dallamok nem zavarják, hanem harmonikusan kiegészítik egymást.

„Miként legyen, Etamjat?”, kérdezte végül Terelam.

„Örömmel maradnék, sok tanulnivalóm lenne.”

„Itt csak henyélni lehet. Csakis a te világodban van tudás. Itt minden örök, mert merevek az istenek. Ráadásul a haomára is szükséged volt, hogy ide eljuss. Majd ha önnön akaratedből is be tudsz ide lépni, akkor készen állsz.”

„Mire?”

„Ezt emberi nyelven még lehetetlen megfogalmazni, megérteni annál is inkább.”

„Mégis csodálatos.”

„Mert végtelenül tiszta”, nevette Terelam, és Anaxagorasz is elmosolyodott.

Tovább hallgatták a zenét. Fel fedezte, ha jobban figyel, akkor erősíteni vagy halkítani is tudja a dallamokat.

„Ha valóban így van, akkor inkább visszamennék”, mondta halkan.

„Jó döntés”, mondta Anaxagorasz. „Sokan maradnak ezekben a világokban. Végül ezer és ezer emberöltőnek kell eltelnie, hogy rájöjjenek: rosszul cselekedtek. Akkor már késő, nem mehetnek vissza. Pedig itt nem számít az idő. Mégis valahogy örökre beilleszkednek ebbe a világba, elvesztik a másságra való képességüket.”

„Hiszek nektek, a lelkem is ezt diktálja.”

A filozófus és az orvos megkönnyebbülten nézett össze.

„Rendben van”, mondta Terelam. „Menjünk be a házba, feküdj vissza az ágyra. Majd a barlangban ébredsz.”

Etamjat hamarosan elaludt.

„Lehet, hogy Ő a Barány?”, kérdezte Terelam suttogva Anaxagoraszhoz.

„Ha Ő is az, még sok ideje van.”

Bajai szirén (2018)

„Nem, de könnyen azzá válhat, mindörökre.”

„És ha nem akarok visszamenni?”

Anaxagorasz elkomorult. Etamjat lelkében elhallgatott a virágok éneke.

„Maradhatsz, megvan hozzá az erőd. De jobban teszed, ha visszamégy. Bármennyire is tetszetős itt minden, semmi sajnálnivaló nincs benne.”

„Ez a túlvilág?”

„Egy másik világ, ami része annak a világnak, ahol éltél és élsz.”

„Nem csak te vagy erre képes, ráadásul ezek a törvények mindenkire vonatkoznak. Ezek a világok – mert több is van belőlük, megszámlálhatatlanul sok – ugyanazon törvények alapján épülnek fel. Előfordul az is, hogy összeitköznek azzal a világgal, ahonnan jössz. Látod, Kroiszosz rájött erre, csak azt nem tudta megérteni, miként kapcsoltad össze a világokat úgy, hogy észre sem vetted. Sőt, ki-be mozgattad a tárgyakat e két világ között. Így például az én tekersemet is. Ezt eddig senki sem tudta megtenni.

lennek meg, szinte lényegtelenül, mégis ők tartanak össze mindent, igaz, ők sem vonhatják ki magukat a törvények alól.”

„És ki alkotta ezeket a törvényeket, Anaxagorasz?”

„Nem tudni. Sokan báránként emlegetik, én úgy érzem, minden korban megvan a maga megfelelője. Bármilyen alakot ölthet magára, akár egy leprás, egy tolvaj, egy örült alakját is.”

Mire befejezte, odaért Terelam. „Üljünk a medence mellé”, mondta mosolyogva, miután üdvözölte őket.

GYÉMÁNTMOZAIK

Írásbeliség nélkül nem létezne civilizáció, tartja Miklóssi Szabó István, s mert úgy véli, a világ az ősi mítoszok mentén már nem értelmezhető (pedig látszólag mi sem kézenfekvőbb egy író számára), ezért újakat teremt. Saját világot hoz létre, keletkezéstörténettel, mitológiával, istennel, hétköznapi valósággal és saját megváltóval.

Szereplői értelmet, megnyugvást, a magányból való kiutat, a jót és bizonyosságot kereső (ahogy azt a könyv mottójául választott Hermész Trismegisztoz- és József Attila-idézet is sejteti), káromkodó és imádkozó emberek.

Hogy miért olvas az ember? Azért, mert ha nem tenné, eltűnének a könyvek, mondja Miklóssi Szabó könyvtolvaja a szerző újonnan megjelent, Gyémánt-

mozaik című novelláskötetének első írásában.

És máris egy robogó vonaton találjuk magunkat, utazunk, megyünk az éjszakában, jelenen, jövőn, múlton is túl. Belealszunk a zakatolásba. Álmodunk törnek ránk. Kegyetlen szeretőnk faládjába zár. Ropog a hó, medve jön felénk, karján kisgyerek. Büntudat. És újra a könyvek bizonytalansága. Halott lapok. Verseket írunk, és

zacskóba kötjük a kutyakölyköket. Jezsuha, ó Jezsuha. Bontják a házat. Fekete vasgolyó veri a falat. Feltámadunk. Emberek jönnek a nem volt időből, helyet akarnak cserélni velünk. És minden kezdődik újra.

Hogy mi az, ami mindezt összetartja? Talán Buddha gyémánthálója, amelynek darabjait a könyv címe is megidézi. Vagy az, hogy akarva-akaratlanul mindannyian ugyanannak a történetnek vagyunk a szereplői. Ebben a könyvben mindkét állítás igaz, vagy igaz lehet, ahogy azt Vida Gábor, a könyv szerkesztője megfogalmazza: „annyiban igaz csak, amennyiben elhiszi és el tudja hi-

tetni történeteit, de ne feledjük, a hatás az a valami, amiben megnyilatkozik az, ami nem valami, hanem valami más”.

Továbbgondolva a könyv szerkesztőjének mondatát, egy jó novelláskötet (de akár egy regény, verseskötet stb.) több, mint a novellák összessége, mert túlmutat önmagán. Ha ezt a meghatározást elfogadjuk minőségi ismérveknek (és miért ne tennénk?), akkor bátran kijelenthetjük, hogy Miklóssi Szabó Istvánnak ez bravúrosan sikerült, könyve az önmagukon túlmutatató művek sorába tartozik.

Olvassák, ne hagyják eltűnni a könyveket!

Muszka Sándor

Miklóssi Szabó István: Gyémántmozaik, Mentor Könyvek Kiadó, Marosvásárhely, 2021

vers

Böszörményi Zoltán

A kötél táncos
rosszkezdű

viták és lázadások,
ti szent hordozó rakéták
a lehetőségek kapuit
a fényre ti nyitjátok
kedvet és bizalmat a folytatáshoz
ti robotoltok
a mindennapok sekély szürkéjébe
alkut bátorítást hévvel ti loptok
mosolyt fakasztó
vértelen fantáziacsaták
a kötél táncos lelki egyensúlya a tánc
ég és föld között
szárnyszegetten is szárnyra vág

Tataroztat
a század

szórakoztat a látvány
felhúzta a magas állványt
tataroztatja háza falát a század
néhány milliárdan
sűrögnek-forognak körülötte
szépitik az épület homlokzatát
mégsem szökik kedvem szárba
nem derít fel a világ izgágasága
csodára sem várok
csak azt nem értem
miért kell újra és újra
lelkemért csatasorba állnom

Laczkó Vass Róbert
Animarum dies

halottak napján vasvirágok
vöröslenek a házsongárdban
a pompás megsemmisülésben
istentagadó bátorság van

mítoszainkban oly makacsul
összekuszálódtak a szálak
hogy a városba szellemeink
vissza kísértenei se járnak

a sírkert balzsamos szavakkal
sugdos a novemberi szélnek
ám a koponyák egymás között
bárdolatlan nyelvet beszélnek

s ahogy a legendáriumban
elgazosodik a cselekmény
dölyfös kripták homlokzatára
kúszik a történelmi repkény

mindenszentek sápadt nimbuszán
rozsdafoltot hagy az enyészet
szemközt a bozótban gazdátlan
címerállatok heverésnek

színház

Zorkóczy Zenóbia

A TISZTELET KULTÚRÁJÁT KELLENE VISSZATANULNI

– beszélgetés Laczkó Vass Róbert színművésszel –

Laczkó Vass Róbert egy időben színművész, operaénekes, költő és verselő. Szerinte az alkotó csak akkor tud érvényes gondolatokat megfogalmazni a világról, ha őszinte. Valami furcsa, belső készítés kell ahhoz, hogy egy színész olyasmivel rukkoljon elő a színpadon, amit mások legszívesebben eltakarnak.

– Elsősorban színész vagy, de énekel is a Kolozsvári Magyar Operában. Emellett verselőként és költőként is jegyeznek. Mondd, hogyan teszteled a saját verseidet?

– Minden verset, amit papírra vetek, általában fennhangon is vissza szoktam olvasni. Szakmai ártalom: elsősorban előadó vagyok, és az a kényszerképzetem, hogy egy szöveg akkor kezd kiteljesedni, ha már szívesen meg is hallgatnám. A vers nem önmagának való „néma irodalom”, és nem gondolom, hogy papíron van a legjobb helyen. A lírai vagy lírai jegyeket is mutató epikus műfajok – például a balladák – fennhangon, előadva sokkal élményszerűbben hatnak. Mégiscsak igaza volt Kányádi Sándornak, amikor azt mondta, hogy „a vers az, amit mondani kell”.

– „Elcsöndesedik / odakint, és megszólal / odabent a csend”, írtad a vesztegzáróról, melyet a család közelsége nélkül vészeltél át. A távolban lévő édesanyáddal csak a telefon kötött össze, a hosszú beszélgetések hatására született a *Telefonhang a vesztegzáróból* című versed...

– Édesanyám mindent megpróbált belezsúfolni ezekben a telefonbeszélgetésekbe. Szóba került a gyerekkorom, a saját fiatalsága, de a közelmúltból is számos eset. Ezek mind olyan történetek, amelyeket már ezerszer hallottam, de mindig más kontextusban kerülnek elő. Újra és újra össze kell raknom egy régi mozaikot, és mindig egy kicsit részletgazdagabbá válik az emlékezetem. Hasonló helyzetben hasonló módon vergődnek az emberek, és ezáltal már meg is van a kapcsolódási pont egy szöveghez. Kinek nem volt már olyan beszélgetése a szüleiével, amelyben például régi, felejteni való sérelmek toltak fel?

– Nem túl fájdalmas az alkotást ilyenképpen fogni fel?

– Az alkotó csak akkor tud érvényes gondolatokat megfogalmazni a világról, ha őszinte. Valami furcsa, belső készítés kell ahhoz, hogy egy színész olyasmivel rukkoljon elő a színpadon, amit mások legszívesebben eltakarnak. Mi, színházi alkotók gyakran a saját nyomorúságainkból, sebeinkből, a legszemélyesebb érzelmeink boncolgatásával

hozunk létre művészi produktumot, amelynek viszont csak úgy van tétje, létjogosultsága, ha mások számára is tanulságokkal szolgál. Így van ez pódiumon és színpadon egy-

– Egyes kérdésekben konzervatív vagyok, más kérdésekben klasszikus liberális. Úgy gondolom, hogy az egyéni szabadságvágy a közösség iránti felelősség tudata nélkül nem értelmezhető. Lakatlan szigeten mindenki azt csinál, amit akar, de az ember társas lény, és ha közösséghez kíván tartozni, el kell fogadnia, hogy a közösség életét, boldogulását megszervező elvek, szabályok

tisztességesek a szándékai és becsülni való bármilyen előjelel értékrendje, aki nem vetkőzik ki az emberségéből. Talán ezért sem vagyok nagy barátságban a „tolerancia” fogalmával. Tolerálni annyit jelent: megtűrni, eltűrni. Nos, amit az ember ilyen-olyan szempontok szerint kénytelen „eltűrni”, azt meglátásom szerint sosem fogja tisztelni. Minden bizonytalansággal a tisztelet kultúráját kelle-

Fotó: Gónczy Tamás

ránt, de a tanításnak vagy az írásnak is hasonlóképpen kell működnie.

– Nemcsak az alkotásban, de a közéletben is őszinte vagy. Nem lapulsz meg szótlanság, és azt sem mondd, hogy „csak magánember minőségemben beszélek”.

– Nem kell ahhoz politizálni, hogy belássuk: ott baj van, ahol valaki „magánemberként” olyasmit mond, amiről más a „hivatalos” álláspontja. Ha nyilvános szereplésre vállalkozom, azt a saját értékrendem tudatában teszem, hiszen bizonyos értelemben egy színésznek is a nyilvánosság előtt zajlik az élete. Mikor azt mondom, hogy „látva lássanak”, akkor azt vállalom, hogy nem vagyok magánember. De egy dolog a szakmai nyilvánosság, és teljesen más a közszereplés.

– Akkor rákérdezek arra is, hogy milyen politikai nézetet vallasz.

néha magasabb rendűek. Ez az értelme a Tízparancsolatnak is. Úgy kell berendeznünk az életünket, hogy nem kizárólag magunkért élünk, ez pedig nem liberális, nem konzervatív, nem szocialista, hanem emberséges álláspont. Én legalábbis ebben hiszek. Csak annak

ne visszatanulni, mert minden emberben van tiszteletre méltó akkor is, ha semmiben nem értek vele egyet. Létezik olyan, hogy közös nevező, ez pedig lehetne mondjuk a kölcsönös tisztelet is. Ha tetszik, az is a szabadság része, hogy annak maradhassak, aki vagyok.

LACZKÓ VASS RÓBERT (1976, Gyergyóremete) színész, énekes, a Kolozsvári Állami Magyar Színház társulatának tagja és a Kolozsvári Magyar Opera munkatársa. Székelyudvarhelyen járt gimnáziumba, majd Kolozsváron diplomázott Csiky András Kosuth-díjas színművész és Keresztes Attila rendező osztályában. Nyolc éven át volt a Babeş-Bolyai Tudományegyetem tanársegédje, ahol beszédtechnikát oktatott. Verset és publicisztikát közöl, a kolozsvári Exit Kiadó gondozásában eddig négy verseskötete jelent meg. Közreműködött két játékfilm, több televíziós műsor, dokumentum-, portré- és fikciós film készítésében. Állandó fotósorozata van a Keresztény Szó című kulturális havilapban. Zenész barátaival közösen az elmúlt években tíz előadást vitt színre és játszott Kolozsvártól Beregszászig, Székelyudvarhelytől Budapestig. 2019-ben az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület a Gr. Bánffy Miklós-díjjal tüntette ki, 2018-ban megkapta a Keresztény Szó Nívódíját.

Bálint Tamás

KORTÁRS FORMANYELV, MŰFAJI SOKSZÍNŰSÉG

– beszélgetés Ferencz S. Apor képzőművésszel –

„Kísérletező típus vagyok, és nem áll távol tőlem, hogy többféle médiumban gondolkodjak. Gyakran munkáim megjelenítésénél át is lépem az ezek közti határokat. Sorozataim vannak, de nem azért, mert tudatosan sorozatokban gondolkodom. Inkább úgy érzem, bizonyos témák esetében a közlendőm nem merül ki egyetlen elkészült mű, objektum vagy fotó formájában.”

– Mikor körvonalazódott, hogy képzőművészeti pályára lép?

– A kommunizmus utolsó éveiben voltam 14–15 éves kamasz, akinek el kellett döntenie, hogy az általános iskola után hova megy tovább. 1988 és '89 a rendszer legsötétebb éveinek tűntek számomra, a pályaválasztás tekintetében azt éreztem, teljesen tanácstalan vagyok. Így kerültem be egy akármilyen „x” számú líceumba, ahol '90-ig a perspektívák nélküli bizonytalanságot éltem meg. A rendszerváltás után jött el a pillanat, amikor „megjelent a fény az alagút végén” az újonnan alakuló művészeti középiskola formájában. Ott az évisméltés feltételével kezdődött „művészeti” pályafutásom. Az, hogy ezen a pályán maradtam, némiképp a családi háttér általi természetes befolyásoltságnak is volt köszönhető (*nagybátyja Ferencz István író-költő – szerk. megj.*), de egyértelműen a középiskolai évek második felétől kezdett körvonalazódni az, hogy ezt szeretném folytatni. Onnantól már nem volt megállás, ez például abban is megnyilvánult, hogy már a középiskola utolsó éveitől néhányan műtermet béreltünk, ahol tudatosan készültünk az egyetemi felvételre. Az érettségi után következett az a periódus az életemben, amikor megtapasztaltam, mit jelent kitartóan és következetesen küzdeni azért, amiben hittem. Ugyanis nem vettek fel elsőre az egyetemre, akkoriban nem lehetett oda lazán besétálni, fizetéses helyek sem voltak. Persze benne lehetett a pakliban az is, hogy felkészülve sem voltam elléggé. Azért harmadszorra sikerült, Bukarestbe kerültem.

– Kitől tanult a legtöbbet? Milyen állomásokon át vezetett az út vissza Csíkszeredáig?

– A középiskolai évek alatt Márton Árpád volt az, akitől mindannyian diákként a legtöbb biztatást kaptuk. Ennek ellenére nem tudok megnevezni csupán egyetlen embert, akire azt mondhatom, hogy a mesterem, akkoriban a közvetlen osztálytársaktól is rengeteget tanultam, hűzóerőt jelentettek számomra, akikhez egy adott ponton érdemes volt felzárkózni.

Miután másodszorra sem vettek fel Kolozsváron az egyetemre, harmadszorra Bukarestben próbálkoztam, jóval felkészültebben. Amíg készültem a felvételre, mindhárom évben

kitartóan a szilikátművészeti szak (kerámiatervező iparművész) érdekelt. Akkoriban fanatikusan dolgoztam, hogy a szakma minden titkának a birtokába kerülhessek. Utólag is úgy tudok visszaemlékezni azokra az évekre, hogy szomjaztam a tudást. Bukarestben a szakmát ugyan sikerült elsajátítani, de azt a bizonyos alkotói szemléletet nem kaptam meg, az iparművészeti fakultáson erre nem fektettek hangsúlyt. E tekintetben a bukaresti évek után magamnak kellett kitaposni, végigjárni az utat. Csíkszeredába hazakerülve hamar kiderült, iparművészként azzal a tudással nem sokat tudok kezdeni. Többször gondoltam arra, hogy képzőművészként valamelyest autodidakta vagyok. Hálás is vagyok a sorsnak, amiért a szakmából olyan emberekkel hozott össze, akiknek köszönhetően az évek során fokozatosan megváltozott és kialakult a szemléletem, művészetéhez való viszonyom.

A mű mindig gondolati síkon jön létre

– Képei kapcsán Vécsei Nagy Zoltán a „perfekcionizmusig fokozott műgondot” emeli ki, és azt, hogy a műgondot nem szorítja keretek közé (szintén ő jegyzi meg, hogy „a kép szent, a képzelet szabad”). Miből származik ez az aprólékosság, pontosság?

– E jelzőt már számtalanszor hallottam másoktól is a műveim kapcsán, ez az én esetemben alkati kérdés. Valamiért közel áll hozzám a dekorativitás, ami bizonyos tekintetben a pontosságot kívánja meg. A „perfekcionizmus” (nevezzük így, ha már valaki kimondta) valószínűleg abból a dekorativitásra való hajlamból adódik, ami az iparművészi előéletemből eredeztethető. Volt olyan alkalom is, mikor valaki azt mondta nekem, érzi, hogy jók a munkáim, és ezt nem vitatja el, őt mégis zavarja az, hogy túl meg vannak csinálva. E véleményt is elfogadom és meg tudom érteni, bár úgy érzem, hogy minden munkám azért annyira nincs „megcsinálva”.

– Szintén jellemző munkáira az ironia, az önelemzés, emlékezés, a személyes és társadalmi problémák feszegetése. Kedveli a kísérletezést, a különböző műfajokat, sorozatokban gondolkodik...

– Az utóbbi években főként környezetem problémáit dolgozom fel, és igen, 2014 óta munkáimban hangsúlyosabban van jelen az emlékezés témaköre, valamint a saját, emberi kapcsolati hálóm viszonyrendszerének kérdésköre. Művészetem tartalmi háttérében gyakran jelennek meg társadalomkritikai elemek, néha humorral és ironikus hangvétellel megspékelve. Sokszor privát tárgyaim-

de nem azért, mert tudatosan „sorozatokban gondolkodom”. Olyankor inkább úgy érzem, bizonyos témák esetében a közlendőm nem merül ki egyetlen elkészült mű, objektum vagy fotó formájában. Munkáimat gyakran csoportosítom nagyobb, több darabot magukban foglaló ciklusokba.

– Hogyan néz ki egy napja a műteremben, mivel kapcsolódik ki, amikor nem alkot?

mindig fejben, gondolati síkon jön létre, ez pedig gyakorlatilag történhet az utcán, utazás közben vagy bárhol.

– A közeljövőben hol találkozhatunk Ferencz S. Apor munkáival?

– Terveim mindig vannak, egyéni szakmai és szervezői-kuratori munkáim egyaránt. Több kiállításra készülök, egy hároméves MMA-ösztöndíj elnyerését követően még inkább felpörög-

Fotó: Szigeti G. Csongor

ból, családi fotóimból kollázsolok, installálok, újraértelmezek. Eszköztáramban fontos szerephez jut a talált tárgy, és beemelem a „provinciám” tárgyi kultúrájának egy-egy elemét is, ily módon hangsúlyozva a lokális, tradicionális értékek fontosságát. Különösen fontos számomra a mű üzenete is, az ábrázolhatóság és a mondani-valóm kortárs formanyelven való megjelenítése.

– Mi a kedvenc technikája?

– Alapjában véve kísérletező típus vagyok, és nem áll távol tőlem, hogy többféle médiumban gondolkodjak. Gyakran munkáim megjelenítésénél át is lépem az ezek közti határokat, ezért arra nem tudok válaszolni, hogy mi a kedvenc technikám. Sorozataim vannak,

– Nem mindig a műterem falai közt szoktam alkotni. A műterem az én olvasatomban nem egy elefántcsonttorony, hanem egy olyan gyakorlati teret jelent, ahol többnyire a munkáim kivitelezését bonyolítom le. A mű-

tek az események. De az idei év vége felé elkezdődik a sepsiszentgyörgyi 7. Székelyföldi Grafikai Biennálé szervezése is, ami minden alkalommal kurátorként nagy kihívást jelent számomra.

FERENCZ S. APOR 1975-ben született Csíkszeredában. A helyi Nagy István Művészeti Középiskolában tanult, majd 2001-ben a Bukaresti Nemzeti Művészeti Egyetemen diplomázott. A közönség Európa számos pontján találkozhatott kiállított műveivel. Szakmai elismerései között szerepel a Communitas Alapítvány alkotói ösztöndíja (2003, 2010), a Budapest Galéria ösztöndíja (2006, 2019), az NKÖM és az Illyés Közalapítvány Holósy Simon-ösztöndíja (2006), a Barcsay-díj (2011), a II. Székelyföldi Grafikai Biennálé különdíja (2012), a Magyar Művészeti Akadémia ösztöndíja (2021–2024) és számos más alkotói támogatás. Tagja a Romániai Képzőművészek Szövetségének (UAPR), a budapesti Caffartnak és a MAMŰ Társaságnak. Alapítója és 2015 óta szerkesztője a *Fórumtizenöt* nevű online képzőművészeti szemlének. 2018-tól a sepsiszentgyörgyi Székelyföldi Grafikai Biennálé megbízott kurátora, jelenleg Csíkszeredában él és alkot.

Izer Janka

MI VAN A PAPÍRZACSKÓDBAN?

A legutóbbi családi nyaralás alkalmával – többek közt – Vizsolyban jártunk, ahol vásároltam a munka miatt csatlakozni nem tudó páromnak egy facsimile kiadású *Jelenések könyvét*. Mire a pénztárnál sorra kerültem, a család többi tagja már a kocsinál várt. A papírzacskót a csomagtartóba tettem, de úgy látszik, kár volt, mert már út közben kérték a testvéreim, hogy mutassam meg. Ez meglepett, mivel egyikük sem igazán bölcsész irányultságú. Miért akarják hát tudni, mi van a szatyromban?

Félreértés ne essék, nem zavart, inkább csak nem értettem, engem sosem izgatott különösképp, mások mit ajándékoztak másoknak. Erről persze egyből a gimnáziumi évek jutottak eszembe, a titoktartással egészen furcsa kapcsolatom van. Az osztályban valamiért csendes bölcsnek neveztek el – amit nem igazán a tudásom vagy az intellektusom váltott ki, inkább a hallgatás. Emiatt nekem vallotta meg mindenki a titkait, holott azok egyáltalán nem érdekelték, sőt, sokszor éreztem úgy, jobb lenne nem tudni őket. Kissé autista vonás lehet – jöttem rá azóta –, hogy mennyire lassan ismertem fel a titkok, a pletykák szerepét. És hogy miért bíznak meg egyből az emberek olyan valakiben, aki nem adja tovább a titkukat. Sok utánaolvasás világította meg, hogy a pletyka ősidők óta a társadalom, különösen pedig a kisebb közösségek egyik legfontosabb, változásokat előidéző esz-

köze. A pletyka által ismerhetjük meg a kapcsolatok hálózatát, deríthetjük fel az ellenfelek és támogatók táborát, és azt, kihez érdemes, kihez nem érdemes közelebb kerülni.

A bennem lévő közöny sokáig tűnt magam előtt is ijesztőnek, ridegnek, emiatt pedig embertelennek. Néhány éve viszont felfedeztem a pozitív oldalát. Egy idő után ugyanis azon kaptam magam, hogy minél több negatív „sztorit” mesélnek valakiről, annál kíváncsibb leszek az illetőre, annál inkább meg akarom ismerni. Szeretek utánajárni a történetek eredőjének, hogy mi volt a konkrét helyzet, ami különböző változatokban terjedt el, hogy mi a felek szemszöge, de leginkább az, hogy miért mondták pont azt, pont akkor. Nem az érdekel, mi van a papírzacskóban, hanem az, hogy melyik boltból jött ki az illető, és miért ment be oda. Mindig van valami mélyebb, izgalmasabb, elbűjt történet, mint régi könyvtárakban a titkos szoba, ahol az igazi értékek és az igazán érdekes olvasnivalók vannak elrejtve. Persze van, aki kinevet ezért, sőt, amikor rátalálok egy nagyszerű új baráttra, a nagyobbik húgom első kérdése: „na és neki milyen személyiségproblémája van?”. Naná, hogy titok.

Az igazság persze az, hogy senki sem normális vagy tökéletes, hiszen ha semmi nincs a felszín alatt, az ijesztő és/vagy rettenetesen unalmas. Mert mit lehet kezdeni az étellel, ha még papírzacskód sincsen?

Alternatív emlékmű (makett, 2020)

vers

Iancu Laura

Ének a sziklákról

Ha felnézek, visszanéz rám.
Víz utánam, víz előttem,
a tenger sós vize: hazám.
Mikor a Nap fáradni kezd,
követem árnyékát,
s az éjszaka visszhangjában
imából mentek imát.
Mily nehéz elhinnem,
hogy viharfutásomban Isten
kisimítja orcám,
ha felnézek, visszanéz rám.
A hullámok
sziklatisztára mossák,
kőszikla Isten, kőszikla gyermeked.
Kőciterámon kőének:
Mily nehéz elhinnem,
hogy viharfutásomban Isten
kisimítja orcám,
ha felnézek, visszanéz rám.

Tériszony

Megtöröltem a szolozsmás könyvet –
vérszínű betűkkel van tele.
Ez még nem imádság,
a kezem akarta, az ujjam cselekedete.
És porolok tovább, annyi a koporsó
a hurutos falon.
Szemem két tengerszem és
tériszonyom van.

Párhuzamos különidejűségek

Kattog a vonat a Maros völgyében,
holott én Szárszó irányába tartok.
A fejem, a fejem maradt otthon?
Szívvel, a szívemmel hallok.
Hegyekből jöttem, tűzálló fának, és
hasztalan égek, hasztalan halok –
igaza volt anyókámnak. Annyi éve
váltják egymást az élők s
mind-mind meghalnak.
Krisztus keresztjén idén,
a tájidegen fagyban,
betegágyas madarak telelnek,
háttal a világnak, háttal az embernek.

Azt mondd

A tömör vállam
megszokta már a hideg napokat,
akárhogy mondd megértem,
miért neked van igazad,
de néha sírok s a
a szomjúságtól tikkadok.
Hazátlan szívem
megszokta már a forró napokat,
akárhogy mondd, megértem,
miért neked van igazad.
Vasárnap, csakugyan,
hamisan hozsannázom.

Kimenőcédulák

a világhódító zűrzavarban
lélegzeteként felriadok
egyetlen szava nem tiszta
hazugságaitól okádok

a csorda hamarosan megérkezik
Kánaánba s a magunkfajta
barbárokra hull
széles útjának labanc pora

a Halászbástya alatt
a Szabó Ilonka utcába'
utamat keresztezi
Mansfeld Péter zuhanása

lábam földhöz szokott
a földet jártam sárban rongyosan
de a szemem a szemem megmaradt
fekete-barna kerete arcodnak

lázadó volna ki éppen térdel
hallgasson akit megdöbönt Isten

MÁTHÉ SAMU, BÖLÖN NAIV KÖLTŐJE

Máthé Sámuel (1904–1993) Bölön nagy tudású embere volt. A szomszéd-ság és a szegről-végről való rokonság folytán gyermekként be-betéved-tünk Samu bácsihoz és Lujza nénihez. Az, hogy naiv költő is volt, csak most derült ki számomra, amikor unokája, Bedő Áron – úgy silabizáltuk: más ágról édesapám harmadik unokatestvére – megmutatta Samu bácsi hátramaradt verseit. Maradék, foghíjas hagyaték, mert egy jó kötetnyi verses füzetének nyoma veszett. Hol, hol nem, odalett.

A gyermek hallja, amit körülötte csak gondolatban mondanak ki. Szavak nélkül is tudja, szeretik-e. Azt hazudó szavak mellett is tudja, ha nem. De ha az indulat és a szó eltér egymástól, összeza-varodik. Önmarcangoló lesz, akit anyja elfojtott dühvel ölel. És az életnek sosem hiszi el majd az ölelést. S ha meghal az anya idő előtt (mikor is lenne időben?!), de mégis, aki gyermekkorban, anyja emlékével árval anyátlanná, egy életre magában hordozza az elhagyatottság sebet, az elhagyástól való félelmet és az örökös, már-már örült féltést.

Hogy miért lett Samu bűnbak a családban és békétlen talán egész életében, egy-egy elejtett szóból rakhatja ki az olvasó, mint egy régi, sok darabjára hullt cserepet, melyet teljességében rekonstruálni nem áll az utókor módjában. Nem kallódtak el életrajza részletei, ha versei zöme el is. De még mindig nem elég nagy az eltelt idő, hogy a darabokat szégyen és a kenyértörés félelme nélkül összeillesz-szék az utódok.

Samu bácsi felnőttnek, gyermeknek odaadással mesélt, szenvedélyesen, komoran kiállt a magyar tartás, magyarságtudat védelme mellett. Felháborodottan idézte fel nekünk, kiskamaszoknak azt a fejébe vésődött pillanatot, amint *Bukuresbe* egy zöld kötött szvet-teres magyar lány – ott szolgált éppen, válaszolta közbevetett kérdésekre, hogy hogy kerül a román fővárosba magyar lány – egy román katonával betér a klozetba. Vérben forgó tekintetéből tudtam, hogy főben járó bűn lehet a román, a katona és a klozet külön-külön is, de így egyben, ráadásul a magyar lánnyal együtt, még annál is nagyobb bűn.

Megtudom róla, ami elmondható. Azt is, ami nem. A megértést, a szavak közti összefüggést e kettő adná. Apja félelme, hogy elsőszülött fia talán nem tőle van. A fiú félelme, hogy talán igaz, amit a falu rebesget, s akkor valamiképp mi-

Samu bácsi és felesége, Berecz Lujza fiatalon

atta. Miatta is lehet apja kérelhetetlen nekibúsulása, s akkor mégis jogos a mostoha rá irányuló, jogtalan haragja; valamiképp mégis érthető öccse érthetetlen háborúskodása. Feloldhatatlan teher. Nem csoda, hogy a rím varázsát kereste.

A család története anyai ágon mesélődik. S így más történet-szálakból fakad. A nagymamáig megyünk vissza, Hécei Rebekáig, aki nővérehez hasonlóan, őt követve, az ő jó sorsát remélve Árvát-falváról Bölönbe ment férhez, Budai Istvánhoz. Gyermekük: Budai Veronika, Budai Mária, Budai Están (elesett az első világháborúban) és Budai Anna. A legnagyobb lány, Veronika hozzáment a harangozóhoz, Máthé Sámuelhez. Három gyermekük született: Vera (1900), Samu (1904) és Imre (1907). Ugyan Samu bácsi versében tífuzst említ, a családi legendárium szerint a legkisebb gyermek születésekor az anya gyermek-kági lázban meghalt, az édesapa nyolc hónap múlva öngyilkos lett. A gyermekeket a rokonság nevelte fel. A kis Verát a módos Rác Sándor bácsi és felesége, Judit, Rebeka nagymama nővéreék vették örökbe; a kis Imrét nagynénjük, a gyermektelen Pál Jánosné Budai Anna fiaként nevelte fel.

Négyéves Samunknak, ifj. Máthé Sámuelnek nem volt olyan szerencséje, mint Verának. A falu bírái őt is Anna nénihez utalták. A nagynéni talán túl nagy-nak, másnak ítélte Samut ahhoz, hogy méltónak találja szeretetére: Budai Anna kegyetlen mostohának bizonyult, s ahogy örökbe sem, be sem fogadta igazán.

Hogy mi fért bele ebbe az árvák közt is legárvább szerencsétlenségbe, azt Samu bácsi saját életéről írt, már-már balladai versciklusa őrzi. Végül feleségével, Berecz Lujzával a Rác-házban, a bölöni Bodor utcában élt haláláig. S hogy ő meg tudott-e végül békélni? Ha családjával meg, sorsával, önmagával is? Öregségében is, minden, keze ügyébe került papírfecni-re rótt, reszketegségében is erős, akaratos betűi mintha az örökös vívódás mintázatai lennének, az értelmetlen értelemmé edzése. Ostorcsapások.

Máthé Sámuel élete (részletek)

1.
Valamikor az életem hajnalán
Nekem is volt egy szerető jó anyám
Úgy gondolom fogta az én kezemet
S becézte az apámmal egy nevemet

2.
Édesanyám a tífuszba hala meg
E bacilust különképpen kapta meg
Beteg asszony kisgyermekét dajkálta
Ő meghala s az asszony¹ felgyógyula

3.
Ezerkilencszázhetet ír a naptár
Szeptember havában telik el a nyár
Halványan emlékszem édesanyámra
Fehér kezét felém nyújtá, búcsúra

Máthé Samu

4.
Három árva sírva gondol utána
Könnyes szemmel tekintnek az apára
Ott maradtunk mi négyen a vár alatt
Mer az apám szolgálta az egyházat

5.
Úgy tudom, hogy földet adtak kezembe
Hogy az anyám temessem el örökre
Visszajött a fecskemadár fészkére
De az anyám nem jött vissza sohase

6.
Nem pótolja semmi az édesanyát
Révedezve tekintett reánk az apánk
Kinek milyen sorsa van azt viseli
Mert azt másképp senki sem fogja tenni

7.
Ezerkilencszáznyolcnak a tavaszán
Március tizenötnek a virradtán
Édesapám meghasonlott magával
Nem törődve nevetlen fiával

8.
Kimentem a temetőbe annyiszor
Kiabálva zúgolódva mind máskor
Mind a ketten miért ülnek itt ennyit
Ki kezdi meg este nekem kenyerit

9.
Testvérimnek kerültek jó mostohák
Nyolc hónapra reám maradt a világ
Négy év után mi maradt reám? az árvaság
Kóborolni látták az apám fiát

10.
Úgy a sorsom magamjáró szekeren
A falumot árván végigjártam én
Féltek tőlem agképp² mint az ördögtől
Én akkor nem kértem semmit senkitől

11.
Került nekem is egy rokon mostoha
De a szívemnek nem vala nyugalma
Elmentem ahol a kis öcsém vala
Hogy többé ne aludnék a bástyába

12.
Úgy valahogy mint a gazdátlan kutya
Helyet kértem egy rövid éjszakára
Sokat néztem Pál Jánosné két szemét
Ha este lesz hova leszek én innét

13.
Helyet vertem mert nem volt amit tegyek
Nem volt sehol hol nyugalmat keressek
Nem volt erőm hogy kenyeret keressek
Korán reggel óvodába felküldtek

Vajda Anna Noémi

14.
Ha megverték sírdogáltam csendesen
A kapuhoz támaszkodtam könnyesen
Nem hívott bé engem onnan senki sem
A sötétbe félve béeregeltem³

15.
Sokszor vala hogy kiutasítottak
Hogy engemet örökbe nem fogadtak
Ó ha tudnék elrepülni messzire
Hogy ne volnék senkinek a terhére

(...)

21.
Jött az első világháború zaja
Nekem is jött a becsületem napja⁴
Nincs mit büszkélkedjek vele oly nagyon
Mer a füvet jól levágtam jól tudom

22.
Kezem nyele vékony vala mint az ág
Pestről rendelt kicsi kaszám füttyül s vág
Vasárnapom azt hiszem hogy kevés volt
Hadiasszony⁵ a kézfogóm elég volt

23.
Harcoltam én a faluba a kaszával
Két nagybátyám a harctéren puskával
Megosztottunk mer ők ott maradának
Életükkel számoltak a hazának

24.
Bebútorozta az élet a szívem
Minek neve azt hiszem hogy szerelem
Szeretem én a madarat végtelen
Elbeszélem jó pajtásom kereken

25.
Oly két ökör nem született a földre
Egy madárért szóba álljak cserébe
Fel a fára egykettőre sebesen
Le a fáról még annál sebesebben

26.
Három oldalbordám tudom megbánta
Három hétig ott feküdtem az ágyba
Akkor tudtam meg hogy mi a szerelem
Hogy a végét soha el nem feledem

27.
Ez történe kilencásztizennyolcig
Míg az éltem nem ért egy más szakaszig
Észre sem vettem hogy érik a búza
S a madárkát felváltá a leányka

(...)

29.
Tizennyolcba János bátyám hazajött⁶
No Samu – te végezd a gazdaságot
Imréből faragok egy jó kovácsot
Tenedek adok jó két tinót meglátod.

30.
Tel az idő én a munkát megfogtam
Becsületem tisztelen fenntartottam
Cseng az üllő annak hangja elhallszik⁷
Pál Jánosni⁸ hogy nagy mód van úgy hangzik

(...)

1 mármint a dajka
2 akképp
3 bementem (székely)
4 a férfiak elmentek a háborúba, ő lett tízévesen nagy kaszás a faluban
5 a katonák otthon maradt feleségei
6 nevelőapja, nénye férje, Pál János: tisztelte Samu bácsi, mert védelmébe vette
7 Pál Jánosék kovácsok voltak
8 Pál Jánosnál (-nitt: székely helyhatározórag)

ELVÁSÍK A TÖRÖK FÉLHOLD (részlet)

A Habsburg bölcseinek jegyzőkönyvei

Helyszín: Bécs belvárosa, egy barokk palota első emelete. **Sötét bársonyfüggönyök mögött szivarozó, konyakozó politikusok, titkos tanácsosok, miniszterek, egy-két tudós, Ferenc József császár legbensőbb köre. A rebellis magyarok ellen bevetendő új csodafegyverről értekeznek. A terem egyik sarkában jégben hűtött pezsgőspalackok vannak. Idő: 1858. október 6.**

– Agyonlőttük a tábornokait, több ezer republikánust üldözünk, még az ürgelyukból is kiöntjük őket. Orgyilkosaink Kossuth nyomában járnak. De, mondom én, nehéz fajta a magyar. Néha farkastermészetű, s ha kiéheztetni próbálsz, nem szelídül az ételhez, hanem verszemet kap, megveszik és a torkodba mar, néha meg kutya-természetű, behúzza a farkát, elfogadja az ételmaradékot, csendben hízik, erőt gyűjt, a csonton feni az agyarárt, s alkalmas pillanatban úgyszintén a torkodnak ugrik! Vérében van a nyugtalanság, a krajnaiak, taljánok, polákok gyengéit ismerem, kezes népek, de a magyarokkal sosem boldogulhattam. Beszámíthatatlanok!

– Minden magyar családból legalább egy embert fel kellett volna akasztanunk! – csapott dühösen az asztalra egy ezredes. – A lojálisok almából is, hogy azok se bízzák el magukat. Mukkanni sem mernének. Akkor megnézném én azt a kopót vagy azt a farkast... több korbácsot, kevesebb kenyeret, ez lenne az én politikám!

– A gyermekeiket meg elvinnénk alpesi janicsárnak... – vetette közbe gunyorosan egy bécsi hivatalnok.

– Az anyját! Ne humorizáljon. Rend kell, és a rendhez vezető utat csontokból kell kirakni.

Egy pápaszemes, nyurga, kesehajú úr – azt rebesgetik, hogy a császár magánügyeit is ő intézi – az eszmecesterét hallgatva járta körül az asztalt, de ezt a felvetést már nem hagyhatta szó nélkül:

– Aki ilyet tanácsolna öfelségének, az egy jövődöbéli forradalmat időzítene! Látszik, hogy önök nem ismerik a magyarokat. Jegyezzék meg, uraim, ezen a földön a holtak véréből csak bosszú terem, csak a revans vágya hajt ki. Úgy kell velük elbánnunk, hogy észre se vegyék, nem a testüket kell megtörnünk, megteszi azt a legutolsó Haynau is, hanem a jellemüket kell megváltoztatnunk! De aki már az anyatejjel azt szívja magába, hogy a világrabló Atilla hun király ivadéka, franklyuggató avarok származéka, sztyeppebi birodalmak örököse, nem csoda, hogy minduntalan lázadásra jár az esze.

– Még csak az hiányozna – vette át a szót az ezredes –, hogy muszlimokká váljanak ezek a magyarok, még csak a vallási fanatizmus mérge hiányzik

az ereikből, mert akkor jobban tennénk, ha mi költöznénk el Mexikóba, s itt hagynánk Európát a magyarok martalékául.

– Értem, mire gondolsz – szólt közbe egy miniszter. – Át kell térítenünk őket a muszlimok hitére, s akkor a törökökkel együtt kiebrudalhatjuk Ázsiá-

– Nem is németül kell beszélniük. Elég, ha azt hiszik, hogy nem afféle világhódítók utódai, hanem annál halvérűbb népeké. Ostoba mondákból s hamis legendákból ismerik, meg a fránya nemesek hazug kutyaorból silabizálták ki a történelmüket. Önhittek, vakmerők, konokok... Nekik Rákos kell! Én azt akarom, hogy kezesek legyenek, hogy szíjat lehessen hasítani a hátukból. Akarom, hogy végre engedelmessé alattvalókká váljanak, s ismerjék fel a birodalom jótéméneit.

Installáció satuvál (2021)

ba vagy Arábiába. Nagy hősiük, Bem, máris jó példával jár előttük! Különben könnyen pótolhatók, a fegyverforgatáson kívül máshoz nem értenek. Tótokat telepítünk a helyükre, birkatürelmü népség, az Alföldet pár évtized alatt benépesítjük derék svábokkal, de felőlem jöhetnek szászok meg hollandik is. Az oláhok meg szaporák, sőt olykor túl szaporák, Erdélyben is bővebben kell vetnünk a teutonmagot, uraim. Szóval félholdat vetek rájuk. Grüss Allah!

Ferenc József bizalmasa türelmesen megvárta, amíg az urak kidühödtek magukat, majd átvette a szót:

– Nem, uraim! Hagyjuk a regénybe illő fantazmagóriákat. Nem kell ácsolni bitófát, nem kell akasztgatni többé. Az én ötletem egyszerűbb: a nyelvüket kell kitépni, méghozzá gyökereitől!

– Eddig sem, ezentúl sem tanulnak meg ezek németül... – legyintett az ezredes.

– Van ebben igazság, hisz olyan veszettül büszkék arra a primitív ázsiai nyelvükre. Ah süßer Gott... „Nyelvében él a nemzet”, micsoda pátosz, micsoda sentimentale ostobaság! Hát éljenek akkor a drága nyelvükben!

– Emlékeztek-e a mi emberünkre, a jó Herbersteinünkre? Idestova 300 esztendeje járt Moszkvában. Úgy értesült, hogy a mi jó magyarjaink valami Jugriából jöttek ki. Csak akad még Jugriában pár koszos halász. Ha elég jól megcsúrjuk-csavarjuk, még csak hasonlítani fog a kುದeng a hatyúhoz!

– De mire gondolsz?

– A magyar nyelv besorolhatatlan valami. A magyarok szentül hiszik, hogy szittya beszéd, szkíta zsargon vagy hun terefere. De a modern tudomány ezt nem igazolta! A modern tudomány ezt a bárgyú nézetet megcáfolhatja, s valami olyat emelhet a helyébe, mely a mi érdekünknek is megfelel.

– Ez nekem tetszik! – nyögte közbe Vladislav Klymo bécsi nyelvész.

– Mi ez a Jugria? – kérdezte az ezredes. – Kik laknak ottan, s még kik jöhetnek szóba? Inkább valami gyarmati nép nyelvvel kellene rokonítanunk a magyarokét, mert könnyebben megszokják a jármot, hogyha a rokonuk is azt nyögi.

– Jugriában a legjámborabb népek laknak, biztosíthatok mindenkit. Hálószővő, iramszarvas után ballagó, boggyógyűjtő, álmos népek azok. Goethe úgy mondaná, hogy elődjük

ja az arcukat, mintha még azt sem tudnák eldönteni, hogyan nézzenek ki!

– Különben valahol félúton vannak ezek a fakó muszkák és a poláris eszkimók közt – vetette közbe Vladislav Klymo.

– Cári alattvalók, rondák, nyelvük civilizálatlan. Uraim, íme hát, megtaláltuk a magyarok rokonait: a jugrákat!

– Csakhogy nem éppen jugrák vagy jugorok ezek, hanem hantik és manysik, meg egyéb finnugor népecskék. De egyre megy. Múlttalanok és jövőtlenek, pont, mint a magyarok!

– Ez az, uraim! Kiirtjuk az elméjükből dicsőséges származásuk tudatát, elássuk a harcos múltjuk csatabárdját. Ebbe a flachlandi mocsárba kell bele-süllyeszteni a magyart, tojjanak a kacsák a fejére.

– Ki kell ütni a nyeregből, s beültetni egy toldott-foldott csónakba. Hadd halászgasson kedvére, gyűjtse a kökényt, felejtse el azt is, hogy valaha lovon ült, inkább rén mellé termett.

A titkos tanácsosok tapsoltak, a szolgálóknak intettek, hogy kibonthatják a pezsgőket.

– Ausgezeichnet. Ilyen ösökkel nevétségessé válnak az európai szalonokban: ki hiszi el Kossuth dörgedelmes szólámaait a szabadságharcról és a magyar szabadságról? Még hogy kemény, harcos nép, mely legyőzött minket, s a muszkát is majd nem... Túlzásnak, lehetetlennek vélnék. Hát egy ilyen származású nép képes volna fegyvert fogni? Még a kaszátlól is retteg, tulajdon árnyékától pedig beugrik valami tavacskába. Hát a harcos kelták s angolszászok mit szólnak az ilyen finnugorokhoz, még a szájukban is megalszik a tej! Hát a dicső rómaiak leszármazottjai szóba elegendnek ezekkel a sorsüldözött finnekkel? S hát mi, a teutonok?

– Pompás! Nem lesz mivel dicsekedniük, lelohasztja harci vágyukat.

A szolgálók cseh kristály poharakba öntötték ki a pezsgőt, körbekingálták az urakat.

– És ki fogja mindezt végrehajtani?

– Hogyha a jugrák mellett döntöttünk, akkor a titkárom már küldi is a titkos tanácsba szóló meghívót egy derék, fiatal német nyelvésznek. Megbízható nyárspolgár. Budenznek hívják.

– Ha kezeskedsz érte.

– Feltétlenül! Csakhogy nem lesz egyedül. Segíteni fogja egy teutonivadék, aki jóvá akarja tenni ama bűnét, hogy a trónfosztó debreceni országgyűlés egyik jegyzőjeként skribált.

– Ki az?

– Bizonyos Johann Hunsdorfer.

– Lesz még belőle Jugrasdorfer!

– Erre koccintsunk! Pezsgőt!

Fecske Csaba Sötét van

hogy vagy kérdezi
de nem várja meg
úgyis tudja
szél szalad el mellettünk
hóna alatt a nyárral
várhatott volna még
nyílnak a völgyben a kerti virágok
de este már sötét van
holddal világítanak az angyalok
az ember hazaangyalog
és üres a ház
a komor falak közt
csak árnyékom matat

Őszi éjjel

Őszi éjjel a galagonya
Weöres Sándor,
kortyint a hold poharából,
mikor a temérdek csillag égre kel,
tücsökké válik, ciripel.
Őszi éjjel Weöres Sándor
Bóbitával táncol,
szárnyat igéz a Géza malacra,
a Tejúton túr a kunkori farkú.
Őszi éjjel, ha a Fiastyúk megkotlott,
a költő a csönd-zsákból hangot lop,
megy vele nyomban az égbe,
vagyis hát végbe,
a legvégsőbb kékbe.

Morcos

morcos koraőszi reggelek
nyomasztó álomból ébrednek

sok furcsa kép homlokom mögött
odakint bálákban áll a köd

a nap szétfolyt mint egy záptojás
erőt vesz rajtam a megszokás

firkálok az üres papírra
a papírnak mindegy kibírja

arra vágyom nagyon ami van
amiben fölismerem magam

egyre fontosabb lesz aki nincs
várom hogy mozduljon a kilincs

de nem nyílik az ajtó ma sem
hiába kitett konc a szívem

Fekete Vince (Elveszett)

Hová megyünk, kérdezi, megyünk a faluba,
mondom, a faluba?, ámul el, melyik faluba,
melyikbe, ebbe, a tiedbe, a szülőfaludba,
ahol születted, éltél eddig, s ahol most is élsz,

igen?, igen, mondom, és ahol most is vagyunk,
csak kimegyünk egy kicsit sétálni, járkálni,
felöltözünk szépen, és kimegyünk, jó?, jó,
mondja, mert így nem mehetünk, ugye, nem

mehetünk, mondom, nem mehetünk, mondja,
mert mit szólnának, kik, kérdezem, kik?, hát
ők, azok, a szomszédok, igen, mondom,
tényleg, mit szólnának, vajon mit is,

és bakancsot húz, felemás cipőt, nem, ez
nem kell, nyár van, most nem ilyet húzunk,
ez meleg most, igen, igen, mondja, nyár
van most, nyár, tudod, von félre titokzatosan,

ma itt járt F., a lányom?, kérdezem, igen,
most is itt van, igen, hol?, bent, a szobában?,
nem, nem, itt, mutatja, és odamegy a kredenchez,
az unokái fotóihoz, két fiú és egy lány, F. az
egyedüli, aki nem itt, hanem nyolcszázötven
kilométerre, Budapesten, a barátjával él,

igaz, kicsi szívem, hogy itt voltál?, kérdezi a
képtől, igaz, igaz, ugye, hogy itt, és elkezd
simogatni a fotót, igaz, kincsem?, és énekeltünk

is együtt, megtanítottad nekem ezt a szép, nagyon
szép vallásos éneket, melyiket?, ezt, ezt a, ezt a
nagyon-nagyon szépet, tudod, ugye, hogy nagyon

szeretlek, téged szeretlek a legjobban, nagyon-
nagyon, ugye, kicsi szívem, ugye, te is engem?,

már nem tudja visszafoglalni a nyelvet, az otthonát,
a helyet, a teret, hogy otthon legyen benne,

nincs otthona, nincs nyelve, nincs a falu sem,
a ház, a lakás, nincsenek az emberek,
senki sincs, csak mi, a fiai, akiket még megismer,
de nem tud azonosítani már a névvel, ezzel a furcsa
és rettenetes jelsorral, Béla bácsi, Józsa bácsi, azt
mondja, és édesanyám, és édesapám, és testvéreim, a

szüleit emlegeti, akik rég meghaltak, már nem jut el
innen sehová, és ha igen is, nem talál haza, honnan
ment el, kérdezi, honnan mentem el, hol vagyok,
a test kilép a kapun, és nem talál vissza, a lélek pedig,

a lélek száguldozik, szemvillanásnyi idő alatt a múltba
repül, vagy valahová, ki tudja, hová, és most sír a

kredenc előtt, folynak a könnyei, mint egy gyermeknek,
a vastag télisapka alatt, az arcon lefelé, a télisapka fölött,
a sapkán pedig szalmakalap virít, szalmakalap és télisapka,

a nyár, a tél, és a tavasz is, a szívben, a múltban, simogatja
a képet, beszél vele, hozzá, majd hirtelen abbahagyja,
elgondolkodik, mehetünk, mondja, mehetünk?, kérdezem,

igen?, igen, mondja, haza akarok menni, haza, érted?, haza...

Ismerős szimbólumok 1.

(Késői ügyfél)

Levele érkezett, mutatja, hogy Önnek, Késő ügyfél,
mutatja, olvassam csak, nemrég jött, mit csináljon vele,
vissza kell-e küldeni, nehogy valami baj legyen,

nehogy büntetést küldjenek, fél mindentől, levágják
a villanyt, elzárják a, mit is?, mindegy is, hogy mit,
mutatja, nézzem, ő már válaszolni akart, de nem érti,

olvassam, lehet, hogy ez valami Jó, hogy megkereste
ez a valaki, ismeretlen, olvassam csak, hogy mit akar,
s hogy mit csináljon, olvasom, olyan, mint az ő nyelve,

azt írja, hogy Üdvözlettel, Küldtem neked ezt a

levelet egy ideje, de nem vagyok biztos benne, hogy
megkapta. G. L. vagyok, ezt az ajánlatot
teszem Önnek Késő ügyfél, László, halála kapcsán,

aki szívroham következtében halt meg, hatalmas
összeget hagyva, miután sikertelen kísérletet találtam
rokonomra, Késői ügyfél, úgy döntöttem, hogy kapcsolatba

lépök, mivel ugyanazt a vezetéknevet viselted vele.
Tudsz szorgalmasan felhozni ezt az igényt, örömmel
bemutatom téged a banknak, mint hozzátartozójának,

hogy az ő pénzeszköze alatt a neved kerülhessen sorra,
én vagyok az ő személyes ügyvéd, és minden szükséges
segítséget megadni fogok neked, hogy ezt az állítást teljesítsék,

és megosszák azt 50/50%-kal, és hét munkanapon belül a
bankok közötti vontatási műveletet elvégezzék. Kérjük,

válaszoljon további részletekért, olvasom, anyám

nézi, mit csináljunk, késői ügyfél, mondom, késő, késői
ügyfél, mondom, késői, késő ügyfél, mondom, késői...

A függöny (2020)

novella

MÍNUSZ TIZENNÉGY

...hiszen ott vagyok minden reggel, már fél hétkor, kinyitom a lakatot, előhúszom a betonkeverőt a konténerraktárból, lekopogtatom, ami még tegnaptól maradt benne, majd lefele fordítom, aztán vissza, és vizet öntök bele, és rákapcsolom az áramot, hogy meg tudjam járítani egy picit, aztán a még forgó dobot újra lefordítom, mert nálam ez így működik, tisztának kell lennie mindennek, a szerszámoknak, a vödöröknek is, mert bárhogy tisztítom ki esténként, azért marad olyan rajta, amitől meg kell reggel szabadulni, mert tiszta szerszámokkal szeretem indítani a napot, hogy mire a többiek megérkeznek, én már bevetésre készen álljak, minden legyen elrendezve, így aztán csak egy cigire meg egy rövid kávéra marad idő, és már kezdődik is a meló, nálam ez alap, ami alól csak egyetlen alkalommal tértem el, amikor az anyám meghalt, mert a temetése napján későn kerültem ágyba a sok elintézni való miatt, és nem jött álom a szememre, végül két altatót vettem be, és reggel ettől a két altatótól nem bírtam felébredni, vagy talán elfelejtettem felhúzni a kurva ébresztőórát, mert én ilyen régimódi vagyok, hogy még mindig ébresztőórát használok, a huszonegyedik században, mert szeretem hallgatni a ketyegést, és a lefekvéshez nekem ceremónia kell, mint mindenhez, és ehhez a ceremóniához hozzátartozik a mechanikus csörgőóra felhúzása is, meg a pohár meleg tej, fogmosás után, ami nem túl szerencsés, de a fogpaszta ízével a számban nem tudok elaludni, ezért utána iszom a meleg tejet, ami nem tesz jót a fogaimnak, de mind-egy, mert már egyetlen ép fogam sincs, vagy talán három-négy akad, és soha nem tudok annyi pénzt félretenni, hogy egy fogsort csináltassak, hogy legalább felhőtlen legyen a mosolyom, ne csak fintorogjak, ha a helyzet úgy hozza, de ezek a kis rutinok nekem a folytonosságot biztosítják, ilyen az esti meleg tej, a csörgő-

Ismerős szimbólumok 5.

ra felhúzása, a reggeli kávé, ami nélkül nem tudom elképzelni a napot, a konyhakredencből soha nem fogyhat ki, mert mielőtt az egyik csomag kiürülne, meg is vettem a következőt, hogy meg ne szakadjon ez a folytonosság, mert akkor teljesen borul nálam a forgatókönyv, ha szabad így fogalmazni, mint ahogy két éve, mikor életemben először felejtettem el a kávé előre megvásá-

rolni, és hát a vége az lett, hogy teljesen pánikba estem, és be sem mentem dolgozni, és délben merészkedtem csak ki a házból, mikor kevesen vannak az utcán meg az üzletben, és nem kell túl sok embernek az arcába nézni, és folyton nem bámulja mindenkinek a mínusz tizennégy dioptriás szemüvegemet, amitől valószínűleg furcsán nézek ki, nem tudhatom, mert én a saját tekintetemet sem szeretem, tükörbe sem nagyon nézek, csak borotválkozásor, de akkor is csak az arcom orr alatti részét, hogy el ne vétsem a sorrendet, hogy szőrnővés irányába egyszer, majd habot újra felkenve, szőrrel szembe is még egyszer, de úgy, hogy egy milliméternél mélyebben ugyanazon a helyen ne húzzam el a pengét, mert akkor szabálytalan lesz az egész, talán nem látszik, de ha végighúszom az ujjaimat az arcomon, érzem, és a napom már el van rontva, és ettől aztán majd lefagyok, és úgy osonok az utcán, mint egy körözött bűnöző, mintha minden szembejövő az egyetlen borotválást bámulná rajtam, és tiszta vesszőfutás lesz az egész, mert azért előfordul néha, nagyon ritkán, és ilyenkor csak az építkezésen nyugszom

le, amikor az előző este félretett szerszámokat tisztítom még egy kicsit, és ragyog minden: a betonkeverő mintha aznap jött volna le a gyártósorról, a vedrek mintha a festégyárban várnák, hogy megtöltsék, mert egyetlen homokszem nem lehet bennük, és akkor én nyugodt vagyok, és kezdődhet minden, és keverem az anyagot a fiúknak, és ebben rohadt jó vagyok, soha nem kell ám rám szólni, hogy csináljam az anyagot, mert egy ideje már azt is tudom, melyik melóhoz milyen arányt kell használni, mondani sem kell nekem, de azért mondják, rutinból szólnak csak, mert amúgy tudják, hogy tudom, hiszen alapember vagyok én itt, két igazgató is váltotta már egymást, meg apránként kicserélődött a teljes csapat, de én még itt vagyok, gyakorlatilag én biztosítom a folytonosságot, megtartottak akkor is, amikor tulajdonost váltott a cég, és az új igazgató szolt, hogy képzésre kellene mennem, és lehetnék munkálatvezető vagy minőségi ellenőr, de én szóra sem méltattam, mert nem akarok én felelősséget vállalni, mióta megvolt az a bevérzés a retinámon a magas vérnyomásom miatt, inkább vigyázok magamra, mert

Horváth Szekeres István

betegnyugdíjazást sem akarok, pedig jogom volna hozzá, és mellette négyórás részmunkaidőben dolgozhatnék is, és elég jól ellenérek, de én teljes műszakot akarok meg túlorát, mert én nem tudom elképzelni magamnak a nyugdíjas életet, ahogy hónap tizedikén a pénzespostást várom, és valahányszor meghallom, hogy valamelyik szomszédnál megszólal a kapucsengető, én már csoszogok ki a lépcsőházba leskelődni, hogy hátha a postás az, meg nem akarok én a többi vakvágányra került öreggel ott üldögelni nyári délelőttökön a tömbház előtti padon, nem, én remélem, hogy a munka közben kapok végzetes agyvérzést, és arccal előre dőlök majd a sóderbe, vagy a frissen leöntött betonba zuhanok, szintén arccal előre, és miután kihúzzák belőle a tetemet, egy darabig még ott lesz a testem meg az arcom negatívja, míg a fiúk újra el nem simítják az anyagot, és mindezt nem azért, mert annyira szeretem ezt a munkát vagy bármilyen más munkát, csak hát nincs pénzem az aktív semmittevésre, mint egy többségi részvényes, aki már csak a tőzsdei indexet bámulja, és gyakorlatilag semmi egyéb dolga, mint megjelenni az igazgatótanácsai gyűléseken meg céges vadászaton, miafaszomokon, nekem ez nem jött össze, igaz, meg sem dolgoztam azért, hogy összejöjjön, én mindig a könnyebb utat választottam, és elfogadtam minden állásajánlatot, csak fizessenek, jövedelmem legyen, nem tartottam ki az álmaim mellett, nem az a fajta vagyok, aki éveket képes éhkoppon lenni, bízva abban, hogy sikerülni fog az, amibe belekezdett, nem, én inkább elfogadtam mindenféle redva állást, redva főnökkel, és most itt vagyok és sajnálom magam, de inkább nem panaszkodom, hanem befogom a számat, mert hülyén is nézne ki, ha ötven pluszos fejfel siránkoznék az elcseszett életem fölött, és minden héten veszek egy lottószelvényt inkább, mert egy ötös vagy hatos találatra is több az esélyem ebben a korban, mintha mindent hagynék és előlről kezdenék mindent, mint már kezdtem az életem során legalább négy alkalommal. És elfogytam mára az a régi lendület belőlem, nincs már elég vér a pucámban, na, ez van, így inkább lottózom és minden héten megteszem ugyanazt a hat számot immár tizenhét éve, mert valaki, aki okosabb nálam és jártas a valószínűségszámításban, azt tanácsolta, hogy mindig ugyanazokat a számokat érdemes a lottón megtenni, mert nagyobb az esély a nyeresésre, és én nem azért lottózok, mert hát ha egyszer nyerek, nem, muszáj nyernem, kénytelen vagyok nyerni, nincs más választásom, mert anélkül minden el van veszve, a lottóhatos nélkül meg vagyok baszva magyarán, nekem már ennyi maradt, a lottóhatos...

vers

Lőrincz József

Hervadás hava

Gyalogolnak a fák a tájban
Fejevesztett végét járó nyár van
Ütött az órája a zöldnek a lombnak
A régi vágyak csütörtököt mondanak
Almában fetreng a kukac-bogár
Szár az időnk elfolydogál
Itt áll előtted pórén az Ősz
Észre sem veszed és hirtelen
Az elmúlásodba belenősz
Megérttem hogy minden
Célban ott van az ok
De honnan tudják a levelek
Hogy most bennem
Le kell hullaniok

vers

Pethő Lorand

körmöm alatt a föld

mikor kicsi voltam nagyon szégyelltem magam
a városon keresztül nyakig sárosan
húztuk a nehéz vasszekérre pakolt tököket
és mentünk előre mint lovak

mikor hallgatni kellett és nem volt kenyér
mikor anyánk reszketve levágta a tyúkot
szégyelltem kezén a vért

és szégyelltem a szégyellhetetlent
a pocakos hadnagyot
kinek apám előre köszönt

szégyelltem ha áradás alatt kihordtuk a vécét
és a zsákokba kötött kutyakölyköket

mikor a legolcsóbb párizsit keresve bejártuk a boltokat
és szemünkben csillogott az öröm

mikor levi beszart és a focipályától szaladtunk haza
én kissé távolabb
ne lássák hogy együtt jöttünk

mikor skarláttól feküdtünk az ágyban
és nagyanyánk kapával a hátán elment házunk előtt
és felénk sem nézett

és szégyelltem a szégyellhetetlent
hogy nem tudtam soha megtanulni a kátét

ha mások kezére néztem
kezem hátra raktam
ne lássák körmöm
alatt a földet

(csak egy napra szállj alá a földre)

csak egy napra szállj alá a földre
a madarak nyelvét tanítsd meg nekem
míg bedeszálnák füleimet végleg
és szemeimre szurkot öntenek
hogy megértem miért is térnek vissza
e fanyar vidékre míg én távolabb
remegő karokkal csapkodok a porban
felejtett városok romjai alatt

beszélnek hozzánk a lángok

mondá anyám
majd a cserépkályha ajtaját kinyitja –
ők az itt felejtett lelkek,
könnyük átperreg a rácson;
ilyenkor estidőben – mondá anyám –
várják gyermekeik visszatértét;
hallod suttogásuk,
egymásnak mondanak imákat,
hallod hozzánk beszélnek a lángok,
könyörögnek;
szólj nekik ha gyermekeik látod

szuszog faladban

akire vársz
eljön majd egyszer
szoknyák pihéit dugja alá
hidakról köpköd és nézi mint remegnek
sáros hullámokon a vadrucák

akire vársz
átlépi árnyad s a kövezett
járdákra köröket fest
arcán a lombok keserű zöldje
tollából rázza az éveket

akire vársz
szuszog faladban
nyelvén a zacc ajka repedt
ágyadra dől sz ő ledobja rongyát
nikotinsárga és

meztelen

haza

(attól rettegek egy nap megébredek és a szavak eltűnnek fejemből
és mondani szeretném indulok haza
de csak ajkam mozog és nem mondok semmit)

vallás

Péter Beáta

GONDOLATOK A SZEMINÁRIUMBÓL

A papnevelő intézet életébe nyújt betekintést, valamint a hívek ünnepekre való lelki felkészülését segíti elő a gyulafehérvári Megtestesült Bölcsességről nevezett szeminárium (Seminarium Incarnatae Sapientiae) két időszakos kiadványa, amelyekben a kispapok, egyházi előljárók osztják meg gondolataikat, hitvallásukat lapszámról lapszámmra. Bőjte Csongor főszerkesztővel beszélgettünk.

tiae) két időszakos kiadványa, amelyekben a kispapok, egyházi előljárók osztják meg gondolataikat, hitvallásukat lapszámról lapszámmra. Bőjte Csongor főszerkesztővel beszélgettünk.

Bőjte Csongor: amikor a világ azt diktálná, hogy mégsem, akkor a kispapok azzal válaszolnak, hogy mégis

Huszonöt évvel ezelőtt a gyulafehérvári papnevelde diákjai álmodtak egy merészet és lapot alapítottak, amely a mégIS nevet kapta. „Azon túl, hogy megjelenik a névben a szeminárium rövidítéséből (SIS) is egy rész, azért kapta ezt a címet, mert amikor a világ azt diktálná, hogy mégsem – mégsem éri meg papnak lenni, mégsem érdemes Krisztust követni –, akkor a kispapok azzal válaszolnak, hogy: mégis. Mégis van élet a szeminárium falain belül, majd a falakon kívül is, és próbálunk erről hírt adni évente hol egy, hol két, korábban négy számmal is. Rövid gondolatokat osztunk meg, beszámolókat eseményeinkről, ünnepeinkről, témákról, amelyek foglalkoztatnak. Legutóbbi számunk leltára volt az elmúlt évek, arról, amiket megéltünk, a járványhelyzetről, a szétszóratrásról, de a szép alkalmakról, ünnepeinkről is. Ez a legrégebbi kiadványunk, amit próbálunk abban a szellemben továbbvinni, ahogy azt az alapítók elképzelték” – osztotta meg

velünk Bőjte Csongor főszerkesztő, hatodéves diakónus.

Egy újabb kezdeményezésként ötödik éve jelentetik meg különböző címmel az adventi és nagyböjti szentidőre a napi evangéliummal kapcsolatban rövid elmélkedéseket tartalmazó füzeteket. Ezzel igyekeznek segítséget nyújtani az egyházmegye híveinek a szent időkből az ünnepre való készülődésben. „Ebben napi olvasmányokat, elmélkedéseket közlünk egy-egy kispaptól. Mivel egyre kevesebben vagyunk, például a tavaly éppen minden kispap és a három előljáró elmélkedése került bele, épp annyian voltunk, ahány nap van a nagyböjti idő során. Különlegessége, hogy az ünnepre az érsek atya is vállalja, hogy velünk együtt ő is szerepel a kiadványban, és üzen ezáltal” – magyarázta a diakónus. Mint mondta, az elmúlt években 5-6 ezer példányszámban sikerült eljuttatni a hívekhez a plébánosok által. Az ebből befolyó adományt a nyomdaköltségen túl igyekeznek a közösség

javára felhasználni. A legutóbbi lapszám az *Építőköveink* címet viseli, és mindig valamilyen tematikára próbálják felépíteni, mind látványvilágban, mind szellemiségében. „Sok szempontból úttörő volt a *Készület* címet viselő kiadványunk, amely a pápalátogatás évében készült, és abban volt új, hogy más egyházmegye hívei számára is elérhetővé vált, hogy együtt tudjunk készülni a szentatya látogatására. Idén már román nyelven is kiadjuk az adventi lapszámot, hogy a román ajkú híveket is segítsük a karácsonyi készületben. Mi tördeljük, szerkesztjük, külsős segítséggel korrektúrázzuk, és próbáljuk még innen belülről is megoldva a logisztikát, hogy minden plébániára eljusson. Ezúton is köszönjük mindenkinek, aki megvásárolja, hiszen azon túl, hogy mi is ajándékozunk ezek által magunkból, életünkéből, gondolatainkból, kicsit valójában mi is megajándékoztunk vagyunk azáltal, hogy eljut a hívekhez és olvassák.”

Fotó: Pinti Attila

novella

A KIRÁLY

Nemsokára harangoznak, gondolja az elnök, miközben az ablak előtt álló vázában rendezgeti a reggel szedett, de máris hervadozó virágokat. Vízet ebéd után cserél alattuk, szokás szerint. Egy másik napirendi pontot ezúttal kihagyott: nem ment le a déli szentmisére, és talán nem is fog többé: unalmas, meg aztán itt senki se fogja tőle számon kérni, amiért kihagyja a szertartásokat. Nincs is harang a cigarettavékony toronyban, felvételtől megy. Kettő: pap sincs benne, csak az otthoni székesegyházban zajló istentisztelet élő közvetítése megy. Őbenne meg pont annyi hit van, amennyi pap és harang a templomcskában. A szigeten tartózkodó sorstársai mindegyikével ez a helyzet: ott a templomocska mindegyiknek a partszakaszán, harang- és paptalanul, és mindenik üres, mint egy szikkadt bokály.

Alig érkezett vissza a parton tett szokásos délelőtti sétájáról, máris a délutánt tervezi. Három hete tartanak a felújítási munkálatok, nagy megvalósításba fogott: betonteraszt épített pergolával a kocsifelhajtó helyére. Ez zajjal jár, és az építőtelep zörejei, mint a víz a sziklák repedéseibe, befészkelik magukat gondolatai közé, szétfeszítik azokat, lehetetlen koncentrálni, tervezni. Lemegy ebédelni a tálalóba, de a kacsalevest és a grillezett lazacot citromos mártással inkább a háta mögé dobja, mintsem elfogyasztja, sebtében utána lötytyint pár korty rajnai rizlinget, ezt követően makulátlan, könnyű vászoningét és nadrágját azok frissen mosott változataira cseréli, kalapot tesz, és a bejárat előtt hajlongó pálmák törzsei közt kilépve sietősen elhagyja a villát. Az udvaron recsegve-morogva járja köreit unottan az építőtelepek tekerőlantja, egy betonkeverő.

Pedig sietésre aztán semmi oka sincs. Három éve, hét hónapja és kereken tizenegy napja van a szigeten, éli azt, amit életéből ide elhozni engedélyeztek neki, nevezetesen a száműzött uralkodók sznob lottómilliomosokéhoz hasonló, unalmas mindennapjait. Örvendett, persze, hogy a polgárháborúban összeomlott országából ép bőrrel ki tudott kerülni, és a nemzetközi kapcsolatai révén helyet kapott ezen a szigeten, egy húszhektáros területet, rajta villával, apró konyha- és kissé nagyobb virágkerttel, majdnem százméternyi fehér homokos partszakasszal, és, amint láttuk már, kis templomcskával. A szabályos négyzet alakú telkekre osztott szabályos négyzet alakú mesterséges szigetet épp ezért is létesítették: itt kizárólag száműzött királyok, uralkodók, elnökök és egyéb bukott állam- vagy országvezetők laktak.

Nyugati szomszédja, Krákia egykori királya területe felé veszi az irányt; vele hat hónapja kötött kölcsönös megnemtámadási egyezséget, egymás partszaka-

szának korlátlan látogatási jogát is beleértve. Ám a sorompó lent van, hökken meg. Mögötte egy portássapkához hasonló fejedőt hordó zömök, marcona alak áll, feltartott kézzel. Mi a helyzet, kérdi tőle, miért van leeresztve a sorompó. Tilos az átmenés, mondja az. Erre ő, nocsak, mióta. És emlékezteti az illetőt az öfélésgével kötött egyezségekre. Igen ám, de az ma reggel lejárt, mondja az. Kített a hat hónap, nem volt megújítva. És erről nekem miért nem szólt senki, kérdi az elnök. Kérem, válaszolja a strázsas, mindenki saját udvartartásának a dolga az

az elnök, felemeli a karját, és egy elegáns mozdulattal finoman képen legyinti. Rendben, bólint a másik udvariasan, várjon, kérem, egy pillanat, a zsebéből elővesz egy telefont, tárcsáz egy számot, kivehetetlenül pusmog bele valamit, majd két igent és egy nemet követően lerakja. Azonnal itt lesz, uram, mondja, kérem, a protokollnak megfelelően készüljön a segédjével.

Ebben a pillanatban két helyről is felcsendül ugyanaz a harangszó: az elnök és a király partszakasza innen nagyjából egyenlő távolságra vannak. Az elnök b-

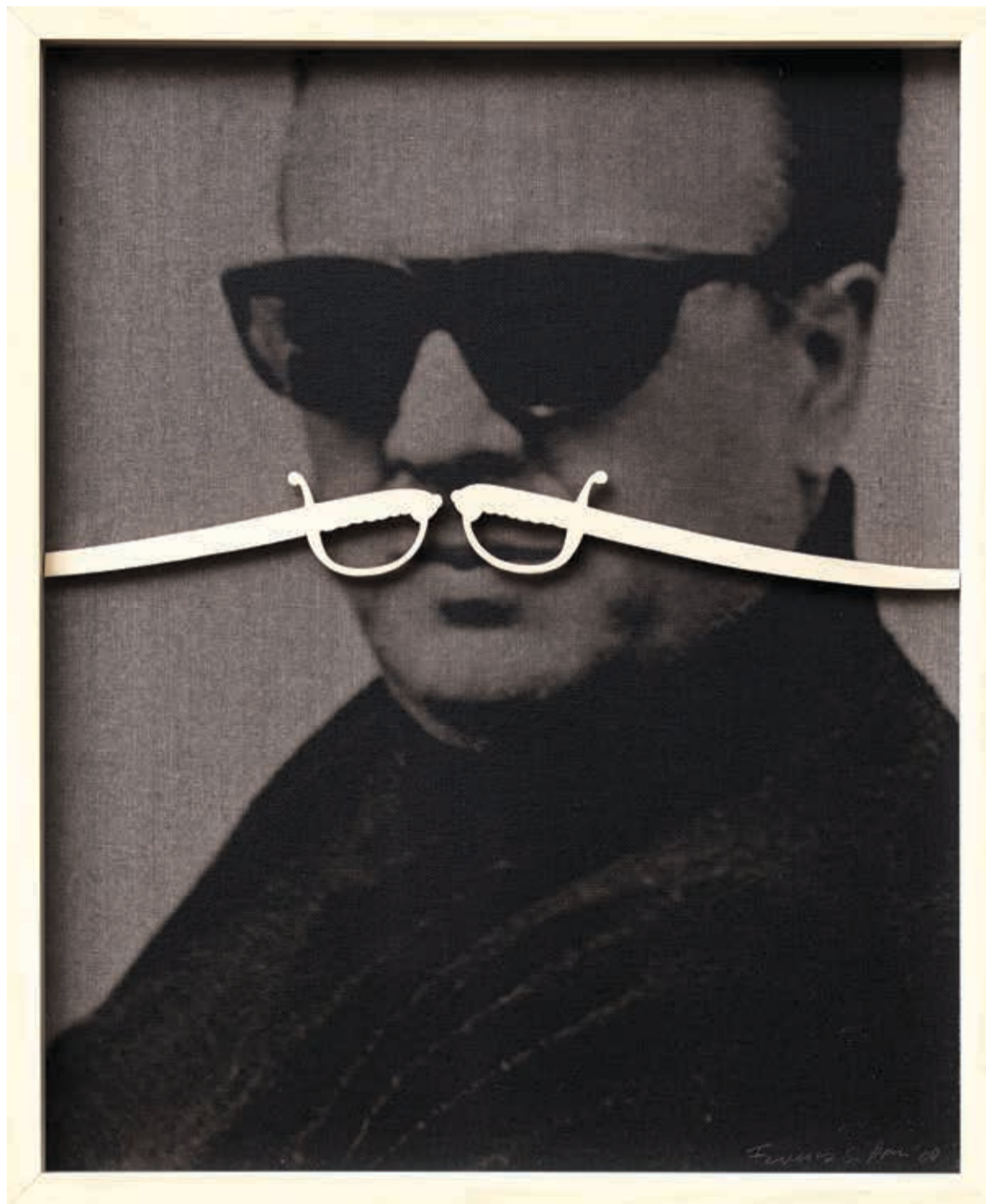
is, egy nyurga, de gyors mozgású és éber tekintetű, bajszos egyén. Miután köszöntik egymást, a király azt tudakolja, van-e esetleg valakinél egy érme. Van mindkét alattvalónál, de a nyurga gyorsabb. Fej vagy írás, kérdezi a király, írás, mondja az elnök, a maga feje fog ma porba hullani itt. Hm, mondja a király. A nyurga feldobja az érmét, amely írással fölfelé állapodik meg a gondosan rövidre nyírt gyepen. Mondtam, vigyorodik el az elnök. De a maga érmeje, tromfol a király. Kezdjük, mondja az elnök. Ahogy parancsolja, ajánlkozik a király. Embe-

Kudelász Nóbel

az hátranyúlva elkapja támadója jobb csuklóját, és hatalmas izomerőről téve tanúbizonyságot úgy megcsavarja, hogy a nyurga felordít, abbahagyja az öklözést, és oldalvást földhöz csapja magát. Most a zömökön a sor, hogy rátelepedjen. Szedd a pofáját, kiált rá a király, és az elnök mellé lép, hogy vele nagyjából azonos látószögéből tudja szemlélni a csata menetét. Egy-egy ígéretebb fogásnál, sikerültebb ütésnél egymásra néznek, elismerően bólintanak, időnként megeresztenek egy-egy *hű, azta!, azosztigen!, hm!, azannya!* kommentárt. Az izgalmas, változó harci helyzetekben és fordulatokban bővelkedő csata öt percig tart. Balhoroggal ér véget, amivel indult, ám ez most nem a zömök gyomrán, hanem a nyurga halántékán csattan, amitől az eszméletlenül terül el a földön, ezzel megpecsételve az ütközet sorsát, egyszersmind pontot téve az elnök ambícióira, aki ismét elkéri a győztes egyszemélyes haderő telefonját, telefonál, köszönetet bólintva visszaadja, és a magához tért beosztottját egy érkező kertész nadrágos illető gondjaira bízva tisztelettel felkéri a királyt egy fügefá árnyékába történő átvonulásra, a békekötés feltételeit megtárgyalandó.

Ő ugyan jobban szeret memorandumok útján értekezni ilyen ügyekben, mondja a király, de most ettől hajlandó eltekinteni. Meghosszabbíthatjuk az átjárási egyezményt, hogyne, újabb hat hónappal. Ugyanakkor követeli erre a periódusra a határzónák part felőli találkozásánál lévő babérbokor krák felségterülethez történő anektálását a négy napággal és a kerti teázó asztalkával együtt, valamint kiköti azt is, hogy az elnök erre az időszakra lemondjon a betonkeverő járatásáról este hat és másnap reggel tíz óra között. Rövid érdekegyeztető vitát követően a reggel kilenckben egyeznek végül meg. Akkor hát rendben, mondja a király, és egy kis időt kér, amíg az egyezményt írásba foglalva eljuttatja az elnökhöz, de biztosítja felőle, hogy korábban ez is megtörténik. Búcsút intenek egymásnak, a zömök poroszoló leengedi a sorompót.

A király visszakacsázik a villájába, utasítja udvarnagját a paktum megszövegezésére, és visszavonul emeleti szobájába. Víz cserél az ablak előtt álló asztalkán kókadozó virágokon, ahogy mindenki teszi ebben az időpontban a szigeten. Reggelre elfonnyadnak, gondolja, ahogy ezekkel a virágokkal, amiket itt szed, reggelre mindig ez történik, és a hervadás szagából már nem lehet kiérezni a virágillatot, ahogy a kis templomocska harangszavának elhaló visszhangja sem azt a hangot őrzi, amely valamikor, még az otthoni tájakon, a lópvidék és holtágak fedezékében megbúvó kastélya alatt fekvő falucskából esténként fölcsendült.

Ismerős szimbólumok 4.

ilyesmit házon belül elintézni. Mit csinállok, egy szaros alattvalóval vitázom, kérdezi magától az elnök, és utasítja a férfit, azonnal engedje be, hogy ezt az urával megbeszélje. Az nem fog menni, feleli a másik. Hogyhogy nem? Azt mondtam, azonnal engedj be, vagy hívd ide, úgy is jó. Az én királyom nem a te fullajtárod, meg én se vagyok az. Hát rendben, mondja az elnök és a sorompóhoz lép. A porkoláb elébe áll. Akkor ez azt jelenti... kezdi az elnök, de függőben hagyja a kérdés nyomatékosabb felét, hiszen tudja, hogy a másik hozzáérti ügyis. Igen, azt, feleli az ór. Értem, mondja

lint, most ő nyúl a zsebébe, hogy telefont vegyen elő, de nem úgy öltözött. Szabad lesz, kérdezi, és a strázsas zsebe felé mutat. Ó, hogyne, mondja az, készségesen előkotorja mobilját, és átnyújtja, természetesen, majdhogynem elnézést is kér figyelmetlensége miatt. Az elnök tárcsáz, nyilván egy másik számot hív, hangosan utasítja a vonal túlsó végén tartózkodót arra, hogy tüstént jelenjen meg Krákia határánál, mert ultimátumot adott, háború lesz. Mire a krák király, egy alacsony, köpcös, még csámcsogó emberke a két felségterület határához kacsázik, befut az elnök embere

re fölvonja a sorompót, középre áll, a nyurga eléje lép.

Támadás! – kiáltja el magát a király, miután a két alak néhány percen át némán méregette egymást. Embere előreugrik, de a nyurga kitér, és egy balhoroggal beleöklöz a másik gyomrába. A zömök kissé meggörnyed, de ez csak csel volt, mert bal lábával most elkaszálja ellenfelét, és már ugorna is rá, de amaz gyorsan félregurul, így a füre huppan. A nyurga már a hátán is van. Vesére, vesére, kiáltja az elnök, és beosztottja, parancsát hűségesen végrehajtva, öklözni kezdi a zömök silbakot vesetájékon. De

BÖRTÖNVERSEK ÉS -KOMMENTÁROK

Puskás Attila

– emlékezetbe vésett sorok és gondolatok –

Az 1931-ben Kolozsváron született Puskás Attila 1954-ben szerzett tanári diplomát, tanított Szépvízen, majd a csíkszeredai vegyes líceumban (1955–58). 1959. május 12-én öt tanártársával és öt diákkal együtt letartóztatták, és „a társadalmi rend elleni felforgató tevékenység”, valamint „tiltott írások terjesztése miatt” kényszermunkára ítélték. 1964. augusztus 3-án szabadult általános közkegyelem révén. A marosvásárhelyi és a szamosújvári börtönben született verseiből, valamint az azokhoz fűzött kommentárjaiból tallózunk.

Emlékeim...

Emlékeim, ti messzeszálló fecskék visszatértek a zordon tél után vagy halálsikollyal zuhantok a mélybe a szelíden ringó, kéklő Adrián?

Visszatértek, tudom, visszatértek, az ismerős tájak bája int, ha majd a mezőkön új tavasz nevet fel, s teljesülnek embervágyaink.

De, emlékek, most messze tőlem, el: A rabmadár ím újra énekel. Mit tudják, kik süketek e dalra, hogy kintről rá testvérhang felel.

Marosvásárhely, 1959. augusztus
(tranzitbörtön)

Puskás Attila 1970-ben

Ezekben a napokban tudtam meg, hogy Csaba öcsém a mellettünk levő cellában van. A két cellát összekötő kályhamélyedésből kivett téglának a részén át cigarettát, kockacukrot kaptam Csabától. Én zsebkendőre írt verset adtam neki. Az itt szereplő versért szenvedett egy besúgó (Suciu) miatt. Engem nem árult el. A besúgó bosszúból árulkodott: nem adtam neki a küldeményből.

... egy zárt, fülledt cellában két rab. Marosvásárhely nevet. Az összes elképzelhető színök szirmokba bújtak segíteni a szegényes emberi képzeletet. A Maros lusta és alattomos, langyos, mint egy királytigris. Csónakok tarajozzák, és készülnék apró és kurta nyári találkák a városszéli erdőben, a testbágyasztó ége-resekben, füzesekben. Beh jó élni!

... a cella szűk. Két cementtalapzat magasan: ágy. Nehogy vasa, leszerelhető alkatrésze legyen. Könnyen haragra gerjed a rab, és fegyvert rögtönöz belőle! S jaj, félelmetes az agy, ha ellenőrzi tetteit a keserű józanság, a félelem, a sovány remény: hátha jó viselkedésemet javamra írják.

... vagy nehogy a halálra üldözött ön-maga ellen tudjon irgalomeszközt készíteni, az élet ellen. Ezt nem szabad! A hulla, igaz, hogy örökre veszélytelenné válik, de ki felel érte? Mert a modern ember nem lesz egy rossz álom hatására öngyilkos! Óh, sokat kibír az ember! (Milyen közhellyé vált ez manapság. Nem véletlen!) Ha tudatosan leszel öngyilkos, előbb halálra kell ítélned önmagad. Vád? Hogy tévedtél?

Bűnös vagy a diktatúra „jótéteményeivel” szemben? Vajon... De hiszen azt sem tudod, tettél-e olyasmit, ami a te fogalmaid szerint büntethető! S ha éppen ki is fejeztél elégedetlenségedet? Lázított valakit a tudott keservek elismertlése fenn-

hangon? Nem. Csupán könnyített társad-terhein is. Kibírjuk... Íme, kibírtuk!

... vagy azért légy öngyilkos, mert kikészített a vallatód? Úgy! Szóval tetszett szájalni, tenni, bujtogatni! ... De felelni érte – nem? Felelj! Tagadj! Álcázz! Irányítsd érdekeid és érdekeink szerint a kihallgatást, és légy résen az egymás ellen uszító cseleknél a csapdák és a melléd tett besúgók ellenében. Hagyd az öngyilkosságnak még a gondolatát is. Ne légy gyáva! (Nem is hallottam öngyilkos eseteket odabenn. Legvilágosabb bizonyítéka a modern ember életkedvének, reális reménykedésének és méltóságának. Vagy gyávaságának?)

Íme, így kísértettek meg engem is az emlékek. Hívtak a tág világba ki. Látni, szagolni, futni az erdő lejtőjén le, és lenyomni a hívős szoba kilincset, és nem rettegni minden csengőberrenéstől, az örök papucsainak lefetyelésétől, az ajtó zárainak felcsapódásától, a hullámszerűen továbbterjedő pizszegésektől, amelyek azt jelentik: valakit hoznak vagy visznek (talán éppen Csaba öcsémet). A kihallgatósobák sajátos, motorinaszagú* előszobájától, amelyet csak lopva láthattam a fekete flastrommal leragasztott üvegű, mocskos szemüveg alól. A parkettnek, a linóleumnak és az indigós aktáknak, a parfümös tisztítóknak örökre emlékezetes szagát érzem.

Íme, mindennek vége. De az emlékek... Embervágyaink nem teljesültek. De mindennek felett élni, élni kell, és emlékezni.

Januári elégia a börtönből

A Föld tarkasága eltűnt, nincs tarka és árnyékos liget, az égre hófátyol borult már, ezüsttávon náderdő zizeg.

Hulló hópelyhek, ti csak hulljatok, az Oltárkövön nem ég áldozat, aranyköntösű táltosunk, a Nap Más bolygón áldoz fehér lovat.

Az a törvény, hogy tél legyen: hulló fehérség, mely örök, a Korall-tenger hogy befagyjon, s ne rejtessenek búzákat a rögök. Majd egykor titkos zümmögéssel hír remeg át az éteren: magányos bolygó, hófehér, hajdan büszke, most néptelen.

A Föld tarkasága eltűnt, nincs tarka rét és árnyékos liget, s bár riadt csend van, s fagyhalál, emeld fel, Ember, forró szíved!

Marosvásárhely, 1960. február

A rettegetés, a bizalmatlanság, a feszült várakozás csendje. Nem kétlem: kinn szabad az élet. Szabad azoknak, akik okosan élnek. Szabad azoknak, akik lemondtak arról, hogy vitába szálljanak a Hatalommal. Szabad azoknak, akik nem bírálják többet mást, mint az államilag hizlalt bürokráciát és a miszticizmust, amely valójában nincs és nem hatna, ha csírájában élne is. A protekciót – úgy általában, és személyreszólón, ha... Kegyvesztett lett az illető, a lógást, amelynek úgy látszik, egyre több ember érzi a hajszolt életben szükségét... az apolitizmust, amely esernyő alatt a jóhiszeműek szárazon akarnak maradni – de hát bárki tudja, hogy mit rejt stb.

A bírálót; („a szocialista társadalom hajtóereje”) hatástalan, vagy ha nem, nem oldja meg a legsúlyosabb kérdéseket: az emberi méltóság (amit az egyén szabadsága jellemez), a gondolkodás és

az ellenzékiesség, szabadságát, a vagyoni biztonságot, a vallási, nemzetiségi és az összes európai értelmű egyéni jogokat ... tél volt; és hullott a hó. Fáztam. Nem mentem ki sétálni, mert lyukas volt a cipőm. Akkor, egyedül a cellában írtam (agyamba) a verset.

Tavaszdik

Fenn: hasas barna bárkák, s fürgé, fehér fregattok bontanak vitorlát.
Lenn: a nyersszagú, pállott avarban sárga füvek s fennakadt kórók zörögnek.

Az Olt partján vén füzek a part szélére ültek, a zsémbes vizet csúfolják. Most Pán „gyülekezz”-t int, kürtjéből fújja a vizeknek, s a bárkák kikötnek ott, ahol az ég a Földdel, a fenyő a rozzsal találkozott. Tavaszodik. Zömök mogyorók és nyurga nyírek bontanak barkát Verébrajt melenget a sárgán füstölgő ganédomb. Lomhán varjúcsapat lebben odébb...

Tavaszt szakítani csábít a sárgán mosolygó martilapú. Fenn, a töltésen megáll egy paraszt, s markába hajolva lobbant gyufát...

Tavaszdik. Érzem. Jól tudom: a börtönfalon túl nem Zsögöd, de mégis, minden illat, szag, szín a gerlai dombra költözött. Jól tudom, langyos hullámban fürdet a Nap, s hosszan búcsúzik a rácson át, ha elhalad.

Óh, könnyörtelen Sors!
Óh, sivár nappalok!
Emlékezni,
bár álmodni hagyj

Szamosújvár, 1960. március

Ekkor bútorfényező voltam. Kinn tavaszodott. Bent orrom még tiltakozott a benzinezett szesz szaga ellen. Zaj, kalapálás, félelemlesben forgolódo fejek: hol a mester, hol az ör? Minden a rabszolgamunka örök létét erősítette: a halomban várakozó, pácolt bútordarabok, a kurtaparancsú mesterek, a betanult régiek szolgáló-engedelmessége, a kötekedő örök, akik sohasem elégedettek a teljesítménnyel. A 12 órás munkaidő, a málé (ízetlen és száraz, mint a tőzeg)... és a tavasz, amely nélkülünk is szép és ígéretes. Az a tudat, hogy jogfosztottak vagyunk, akik saját életük fölött sem rendelkeznek, akik „teljesítmény-jószágok” lettek, az mindennél elkészeletőbb, lázítóbb. Ami maradt: a múlt, a múlt szép emlékei.

* gázolajszagú

léghajó

KAVICSOK (RÉSZLET)

Zafírkék színű kavics

Hideg van. Mindig fázom, ha rá gondolok. A haját különböző színekre festi. Nem tudom, mi értelme, ő mindig gyönyörű.

Ruháján nincs mit csodálkozni, beragyogja kék fényével. Hideg, jeges. Szívét elzárva tartja a mellkasában, dobog. Az fénylik, az árasztja a fényt. Szeme metszően éjkék. Bársonyfüggönyt húznak elé, mikor kilép a fehér ajtón. Vörös szőnyegen lépked, de nála önzetlenebb embert nem ismerek. Kincsét nem magának tartja, hanem annak, aki megérdemli. Egy szelídebb embernek, mint ő, nem hófúttá szépség.

Karthauzilikőr-zöld színű kavics

Lehetetlen, szabad ésszel fel fogni nem lehet. Szárnyal, de földhöz van kötve, így elrepülni nem tud teljesen. Hajja rövid, vidám arcát mutatja. Télen sétál, nyáron alszik, tavasszal táncol. Kezével szántja végig a füvet. Mezőben bújva figyel, és előjön, ha szeretnéd. Csöndesen lépked, megvárja, míg eljön az ő napja. Cselekszik, és övé a világ. Nem az győz, ki nyerni akar, az arat győzelmet, aki vesztesnek állt. Ha eléggé akarod, sikerül. De vigyázz! Ne akard túlságosan. Zölden világít a gyöngy.

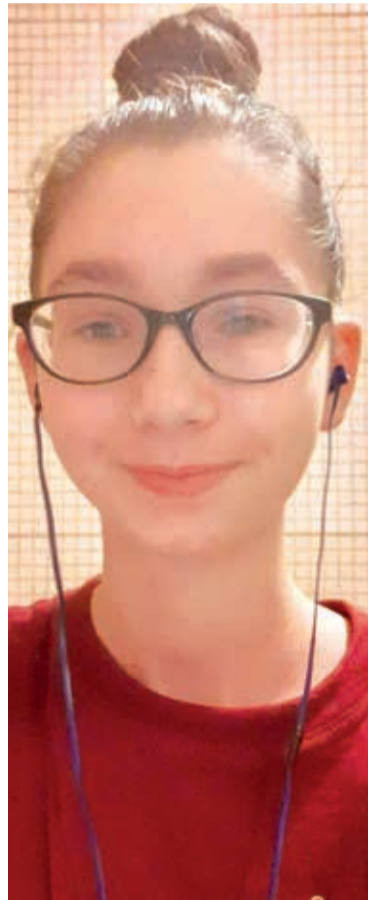
Lazacszínű kavics

Libben a függöny. Mögüle kinéz egy eleven kéz és két barna szem. Nem láthatod, merre néz, meglepetésként ér, mert egyszerre ezernyiféle figyel. Látja a lehulló harmatcseppet ezer másodpercen át. Nézi az eget, és

éjjel lát harminc hullócsillagot. Nyomon követ mindent. Szemében izzik a sötét, mely körülötte mozog, de bőrét nem érinti. Szemem csillagokat lát, ha rá gondolok.

Vajszínű kavics

Kemény, alakja szilárd. Ahogy áll, kősziklaként a napfényben, és jön, megállíthatatlanul. Nem értette senki. Kezében szétmál-

SAÁD ANNA (2005) Budapesten él, az Újpesti Könyves Kálmán Gimnázium kilencedikes tanulója. Az írás mellett hegedül és sportol is.

Saád Anna

lott a szeretet, és lehullt, dolgozóvégetlenül. Azt hittem, nem tud adni. Úgy gondoltam, szívemben kő van. Mekkora tévedtem! Ő taníthatna jóként élni, mutathatna csodákat. De túl szép, hogy lássam, túl puha ahhoz, hogy érezhessem. Fehér ruhája bátran lóg a levegőben.

Palaszürke színű kavics

Szeme nem áraszt fényt. Szemei vakok, keze durva, bőrkeményedésekkel tarkított. Tüskés koszorút hord, hogy fenyítse önmagát. Lánccal, vastag, kíméletlen lánccal követi útját, tisztos távolságból. Lába meztelen, lábfeje porban jár. Ha szemébe nézel, elfog a vágy, hogy kövesd. Követed, belépsz az álmokba. Színesek, színeit megszámlálni nem tudod. Tükörképet ver szemében a tudatlanság.

Kökörcsinkék színű kavics

Rómában, egy magas, kockaépület tetején áll, rettenthetetlennek néz ki, elmozdíthatatlannak, pedig a szíve és ő maga is törékeny, bármikor, egy meleg szellő hatására is leeshet a magából.

Mögé lépek, megfogom a karja alatt, lelökhetném, nem is venné észre, de néha nem arra van szükségük az embereknek, hogy meglökjék őket, hogy felébresztek kábultságukból, hanem hogy kapaszkodhassanak valamibe.

Megfogom a kezét és visszahúrom, hálásan rám mosolyog, az arca gyönyörű, szemei összehúzódnak, lecsukódnak, megbízik bennem, pedig egy szakadék szélén állunk.

vers

Varo Enikő

Metamorfózis

A Maros álmomban belőlem árad, szikla, erdő, moha vagyok, madarakkal repdesek az égen, a csendet nézem, ahogy az alkonyban kinyújtózik és a tenyerembe fekszik.

A fél is lehet egész

Fél lábbal ülök
Fél asztalnál
Fél kézzel eszem
Fél tányérból
Fél szemmel nézem
A félalkony maradványait
Félénken mondom
Nem akarok többet éhes lenni
Remélni
Félszögbe költöztem
Fél áron
Félszárnyú madarak
Köröznek a határon

Reggel (2015)

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

- Bálint Tamás** (1985, Székelyudvarhely) költő, közgazdász
Böszörményi Zoltán (1951, Arad) költő, író, szerkesztő
Fecske Csaba (1948, Szögliget) költő, publicista
Fekete Vince (1965, Kézdivásárhely) költő, szerkesztő, műfordító
Ferencz-Nagy Zoltán (2001, Brassó) költő
Horváth Szekeres István (1975, Csíkszereda) újságíró, karikaturista, író
Iancu Laura (1978, Magyarfalva) író, költő, néprajzkutató
Izer Janka (1996, Budapest) író, költő
Kudélász Nóbél (1975, Gyulafehérvár) költő, író, televíziós szerkesztő
Laczkó Vass Róbert (1976, Gyergyóremete) színművész, énekes, költő
Lázár Kinga (2001, Barót) költő, diák
Lőrincz József (1947, Székelydálya) költő, irodalomtörténész, tanár
Miklósi Szabó István (1977, Sepsiszentgyörgy) író
Muszka Sándor (1980, Kézdivásárhely) költő, író
Pataki Tamás (1991, Dicsőszentmárton) költő, író, újságíró
Pethő Lorand (1983, Bánffyhunad) költő, műfordító
Péter Beáta (1982, Csíkszereda) író, teatrológus, újságíró
Puskás Attila (1931, Kolozsvár) biológus, entomológus, politikus
Saad Anna (2005, Budapest) író
Sántha Attila (1968, Kézdivásárhely) költő, író, irodalomtörténész
Vajda Anna Noémi (1978, Sepsiszentgyörgy) író
Varga Melinda (1984, Gyergyószentmiklós) költő, szerkesztő
Varo Enikő (1957, Marosvásárhely) költő, bőrgyógyász főorvos
Zelenka Brigitta (1952, Nagyajta) költő
Zorkóczy Zenóbia (1971, Székelyudvarhely) színésznő, előadóművész

Lapszámunkat **Ferencz S. Apor** (1975, Csíkszereda) képzőművész alkotásaival illusztráltuk.

karikatúra

SÁROSI CSABA A FASISZTA KOMMUNIZMUSRÓL

HA REÁM HALLGATSZ, ÉN CSAK SZÓLTAM

Muszka Sándor

Neked es még csak az hiányzik, az oltás, oltasd bé magad. Megzavarodtál-e? Meg akarsz-e döngölni? Nem oltás az, az ganyélé, te, abban van a vírus. Amelyik reggelre nem fúja meg magát, azt másnap viszik es a kórházba. S onnan, tudod ugye, még senki haza nem jött. Raknak bé ott egy fekete zsákba, mint a pityókát, a zibzárt huzzák össze, s ott kell étlen megdögölnél. Világszinten van ez, hallod-e, nekem ne es mondjon senki semmit. Többet híredet nem halljuk, csak a cinterembe, de még oda se engednek münköt, hogy haddlám te vagy-e, vagy nem te vagy.

Azzal kezdik, hogy amikor mész bé a kórházba, a telefonnyodot elveszik, ha van rajta euró, ha nincs, hogy ne tudjál beszélni senkivel, fészbukkozni se tuggyál. Tiszta csóréra levetkeztetnek, nehogy megszökjél. Felhánynak egy kemény vaságyra, hallod-e. Jó egy ilyen fehér köpenyes, azt se tudod, kiféle-miféle, s mire észrevennéd, egy tűvel, egy olyannal, amilyenekkel a kutyákat óccsák, olyant ereszt egyet a valagadba, hogy úgy aluszol tőle, mint a bundasapka.

Aztán mire magadhoz szentülsz, hallod-e, kezéd-lábad le lesz kötve. S ez még semmi. Utána reád tesznek egy maszkot, s gondolod-e, abban mi van? Abban van a vírus. De ez még nem elég, met a vírusban tudod-e, mi van? Abban egy csipp van. Hát mit gondolsz, miétt megy egyből a tüdődre, s nem, mondjuk, a lábadra vagy az agyadra? Onnan tudja, érted-e, hogy hova menjen, hogy aztot a csippel irányicsák. Met ez a vírus szerinted milyen

vírus? Ez nem a kínai denevér valagából van, hallod-e, azt én merem állítani. Ezt az a Billgejtsz csinálta, érted-e. Azétt, hogy az embereket, s utána münket es, öljenek meg. Met ezek a vizes fejüek aszongyák, hogy sok az ember. Nem tudom, hol mennyi, hallod-e, lehet ott Kinába sok, de nálunk minyá-minyá kétszáz lejétt se kapsz egy pityókaszedőt.

S tudod-e, hogy van? A kórházak egymás között össze vannak beszélve. Mit tudom én, például a brassai a szentgyörgyivel, az udvarhelyi a csikival, s amikor jön nekik az esemes, akkor állnak neki, s intézkednek. Dugnak le egy csövet a gigádon, s teszik reád az okszigént.

S azt mit gondolsz te, métt csinálják? Azétt, hogy döngöljél meg, ne félj, nem egyébétt. Azétt, met kell a vér. Me métt kell, azétt, met ott vannak ezek a plazmás tévék. Mit gondolsz te, abba milyen plazma van, kicsibarátom? Ha nem hiszel nekem, nézd meg. A tévét megfordítod, s van a hátán egy csomó lik, ugye. S a likak között van egy, amelyik semmire nem jó, met oda semmit bédugni nem lehet. Na, az tudod-e, métt van? Azétt, met ott nyomják bé a képernyőbe a vérplazmát sziringával, érted-e. Mikor menyen a tévé, te a vért nem látod, met az a hátába van, de mikor kikapcsolod éjjel, s csak az a kicsi lámpa ég, az, mit gondolsz, métt veres? Na ugye. Azétt, met hátulról megvilágicsa.

Na, de ha te úgy gondolod, ótasd bé magad, ígyes-ígyes megdöglünk.

De ha reám hallgatsz, én csak szóltam.

Ismerős szimbólumok 8.

A MEDVÉK ES ŐK

Ne a villanydrótokot nézd, te bolond, hanem azokat az repülőket, amik eregetik ki magikból a rákot.

A vírus es eppen olyan, mint az ember. Meg kellett teremteni neki a tápos talajt. S azon asztán elédegel egy ideig, s akkor még az emberbe es bé tud kerülni. Ez a Bill Gécc csinálta, érted-e. Há kinek van annyi pénze annyi repülőre? Láttam a tévébe azokat a képeket, hát teli volt mind egyik gép nagy bidonokkal, s azokban mind ilyen táposág volt a vírusoknak. S osztáng ott vót az a sok számítottógép, s akkor ezektől egyszer csak kapott a kondenzcsík egy impolozst, s azzal meg es fertőzte az embert.

Ez a jó üzlet, hallod-e, nekem ne es mongyad. A bolond es tuggya, hogy eccer felfedezték a betegséget, s utána az

ótást. Tiszta biznysz, az állam megveszi, s kész, nem kell oda licsitáció se, met úgy csinálsz, mintha alig tudnád legyártani, met aszondod kevés a kapacitás, s akkor addig baszhatod fel az árat, amíg csak akarod. Há még jó, hogy nem szúratom bé magamba, megbolondultál-e? Nézd meg, a szomszéd gyermekek es mán ki sem járnak a házból, azétt ülnek egész nap a számítógép előtt, met bé vannak csippelve. Hát másként hogy a kutyafaszába tudod mereszteni a szemedet egész nap arra a lapittóra, azt mond meg?

S te tudod-e, ki az a Bil Gécc? Nem es ember. Onnan tudod, hogy nem az, hogy ha reafogsz egy kamerát, elébb-utóbb befordul a szeme, s úgy pislog, mint a kényó, érted-e? Maszkot es azétt

Miklóssi Szabó István

rakattak, met úgy könnyebben el tudják dugni a pofájikot. Ők uralnak itt mindent, a primár s a milicia es csak senkik mellettik. Na, s akkor most úgy döntöttek, hogy vagyunk itt elegen, s ideje, hogy nekik több hely maraggyon. Há métt ment fel a benzín s a fa ára es? Azétt ugye, hogy döngöljünk meg, azétt. Baj van itt, kicsibarátom, nagy baj van. Mire észreveszed, medveszar lesz belőled. Há métt vannak azok es úgy elszaporodva? Azétt, érted-e, azétt, hogy te ne tuggy kimenni az erdőre, hogy ők nyuguttan vágják a fát, amennyit akarnak. Az es lehet, ilyen hogvesmongyákok ezek, s a medvék es ők. Ebben a mai csippes világban akármi es akármi es lehet. Jön, hogy az ember a belit kihánnya.

vers

Zelenka Brigitta

A régi erdő

Milyen lehet az otthon-erdő, rejt-e még regét a vadon, s a patak zsongó imádságot ringat-e párás hajnalon?

Ragyog-e aranyzöldet a fény a tisztáson, ha kél a Nap, s mámorba zengőn a régi nyár árad-e még az ég alatt?

Most suhan némán a gondolat, s egy bűvópatak legbelül elindul oda, hol hív a múlt, s lelkem álommá szenderül.

Apám hallgat, csendbe simuló némasága most oly közel, halkán himbáló csillagéjét égig lobbanó láng ölel.

Hajolva földig

Magot szórva, hajolva földig, kerten, ha fényár végigömlik, ott látom őt, lecsúsztatva vállán kopott kendője, s aranyárgán játszik az áldás ősz haján.

Zümmög a csend, haján a fény, a régi föld opál-szatén.

Mindegy, hogy honnan indulok, a harangszó, ha átzuhog őszömön, s akár ragyavert, az út vége csak az a kert, ott, ahol most is áll anyám, harmat virágzik bánatán, kopott kendője vallana, vállán egy székeley ballada.

képregény

HŐSEMBER ÉS TRÖMPLI NÉPVESE

írta: Szabó Kriszta és Sárosi Máttyás
rajzolta: Sárosi Máttyás

